

Placeringsfonder

Investerar i fonder

Ann-Charlott Lindström

Examensarbete för Företagsekonomi (YH)-examen

Tradenom

Åbo, 2017

EXAMENSARBETE

Författare: Ann-Charlott Lindström

Utbildning och ort: Företagsekonomi, Åbo

Inriktningsalternativ/Fördjupning: Tradenom

Handledare: Thomas Finne

Titel: Placeringsfonder

Investera i fonder

Datum 12.04.2017

Sidantal 64

Bilagor 2

Abstrakt

Under de senaste åren har världsekonomin varit ostabil. Bland annat därför har det blivit allt viktigare för privatpersoner att spara, placera och tänka långsiktigt för att kunna trygga sin egen livssituation. I detta arbete är fondplaceringar i fokus och jag kommer speciellt att ta fasta på att förklara hur man kan gå tillväga för att börja placera i fonder, vilka olika typ av fonder som finns, vad man bör ta i beaktande då man placerar i fonder samt hur man bör förhålla sig till risk. I arbetet kommer jag även att ta upp de kostnader som är förknippade med fondplaceringar, beskattning och centrala nyckeltal samt var man kan hitta information om fonder. Syftet med detta examensarbete är att göra en djupgående men lättläst guide som tar upp placeringar med fokus på fondplaceringar.

I arbetet har jag utgått från Nordeas produktutbud. Undersökningen baserar sig på en Case studie där jag samlat teori om fonder samt de faktorer på marknaden som berör fondplaceringar och som påverkar fondernas värdeutveckling. Undersökningen baserar sig i huvudsak på facklitteratur för att få information om olika fonder och centrala aspekter som involverar placeringsmarknaden och fondplaceringar överlag. Arbetet består av två delar: en teoretisk samt en empirisk del.

Den empiriska delen består av intervjuer med privat personer som placerar i fonder men också intervjuer om ämnet med sakkunniga som arbetar med placeringsrådgivning inom Nordea.

Språk: Svenska

Nyckelord: privatekonomi, placeringar, fonder

BACHELOR'S THESIS

Author: Ann-Charlott Lindström

Degree Programme: Business Administration, Åbo

Supervisor: Thomas Finne

Title: Investment funds

Invest in funds

Date 12.04.2017

Number of pages 64

Appendices 2

Abstract

The global economy has become more unstable in recent years. This is one important reason why it has become increasingly important for people to think in the longer term and either save or invest, possibly even both. People must do so in order to influence their own life situation, for example if something were to suddenly happen or even more importantly, to save for his/her own pension. The aim with this thesis is that it hopefully works like a guide for people who want to start to invest in funds. I am going to explain different types of funds, how to begin, what to focus on and where to find the information. I will also bring up costs related to funds, taxation and key performance indicators.

This thesis is partly based on Nordea's product range. The research is mainly a case-study with sampled theories about funds and different aspects on the market that affect fund investments and the value development of the funds. The survey is mainly based on literature to get information about different funds and key aspects that involve the investment market and fund investments in general. The work consists of two parts: a theoretical and an empirical part.

The empirical part consists of interviews with private individuals, who invest in funds but also with experts working with investment advice at the Nordea group.

Language: Swedish Key words: personal finance, investments, funds

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
1.1	Syfte	2
1.2	Avgränsning.....	2
1.3	Metod	3
2	Privatekonomi	3
2.1	Varför ska vi spara	4
2.2	Hur ska vi spara?.....	5
2.3	Vad är en placering.....	7
3	FONDENS HISTORIA I KORTHET	8
4	FONDLAGEN.....	10
4.1	Administration	11
4.2	Fondernas stadgar	11
5	PLACERINGSFONDER.....	12
5.1	Fondandelsägare	12
5.2	Kostnader	13
5.2.1	Förvaltningsavgift	14
5.3	Marknadsplatser och börsen	15
5.4	Köpa billigt och sälja dyrt.....	16
5.4.1	Fondkapital och fondandelens värde.....	17
5.5	Marknadspris: Utbud och efterfrågan.....	18
5.6	Placeringshorisont.....	19
5.6.1	Ränta-på-ränta effekt.....	19
5.7	Information om fonder.....	20
6	PORTFÖLJTEORI.....	23
6.1	Diversifiering	23
6.1.1	Harry Markowitz.....	24
6.2	Allokering.....	24
7	JÄMFÖRELSE MELLAN AKTIER OCH FONDER.....	25
7.1	Börsnoterade företag.....	26
7.2	Ställning på börsen	26
8	OLIKA TYPER AV PLACERINGSFONDER.....	28
8.1	Räntefonder	29
8.2	Aktiefonder	29
8.2.1	Aktier som kapitalplacering	30
8.3	Blandfonder	31

8.4	Indexfonder	32
8.5	Specialplaceringsfonder	33
8.6	Fonder via Sparlivsförsäkring	33
9	FÖRHÅLLET MELLAN AVKASTNING TID OCH RISK.....	34
9.1	Avkastning	34
9.2	Risk	34
9.2.1	Marknads- och företagsrisk samt länderrisk.....	36
9.2.2	Ränterisken.....	37
9.2.3	Valutarisken.....	37
9.2.4	Psykologiska risker	38
9.2.5	Force Majeure risk	39
9.2.6	Aktiv risk.....	39
9.2.7	Likviditetsrisker.....	40
9.2.8	Kreditrisk.....	40
9.2.9	Politisk risk	40
9.2.10	Operativa risker	41
9.2.11	Aktiemarknadsrisker	41
9.3	Placeringstid.....	42
10	RISKMÅTT OCH CENTRALA NYCKELTAL.....	42
10.1	Volatilitet.....	42
10.2	Tracking Error.....	42
10.3	Sharpe-kvoten	43
10.4	Standardavvikelse	43
10.5	Betavärde	44
10.6	Duration.....	44
11	MORNINGSTAR.....	45
12	BESKATTNING	47
13	FÖRDELAR MED ATT PLACERA I FONDER	49
14	TIPS FÖR ETT FRAMGÅNGSRIKT FONDSPARANDE.....	50
	5 tips för framgångsrikt fondsparande: KÄLLA	51
15	EGNA ÅSIKTER OM SPARANDE OCH FONDPLACERINGAR.....	51
16	INNEHÅLLSANALYS	52
17	RESULTATANALYS.....	54
17.1	Privata fondplacerares.....	54
17.2	Vad säger experterna?.....	58
17.3	Kritisk granskning av resultatet.....	61
18	SAMMANFATTNING	62

1 Inledning

Ett enkelt sätt att förbättra sin privatekonomi är gå igenom sin situation och sätta upp en budget. Det gäller att skapa en bra struktur och verkligen gå igenom inkomster, skulder och fasta samt rörliga utgifter. Jag tror nämligen att det handlar om struktur och det är något som jag tror att de flesta saknar. Först och främst bör vi se till att utgifterna är mindre än inkomsterna och se till att lägga undan pengar för sämre tider. Det första sparandet som alla borde ha är någon slags buffert för oförutsedda händelser. Det händer nämligen saker man inte kan förutse och då är det bra att ha en ”krockkudde” i den privata ekonomin. Därefter bör vi fundera på hur vi vill placera för att också få avkastning på våra besparingar.

Enligt min egen uppfattning, efter att ha följt med media och läst nyheter samt artiklar inom ämnet, så kan man se en trend i att fondplaceringar blir allt vanligare som sparmetod. Allt fler väljer att placera i fonder framom räntedepositioner, eventuellt eftersom fonder ger bättre möjlighet till avkastning och lämpar sig även för nybörjare eller för sådana som inte vill placera i aktier. Dels kan detta bero på det faktum att räntemarknaden är svag vilket gör att depositionsräntorna är sämre och dels kan det bero på att man eventuellt har kommit till insikt med alla faktiskt en har möjlighet att börja placera i fonder, även helt utan startkapital. Tyvärr tror jag att det var vanligt att man tidigare hade en uppfattning om att fonder och placeringar enbart är de “rikas hobby”. Fondplaceringens grundtanke är den att även den mindre placeraren kan ta del av den större placerarens förmåner. Oberoende av om man är nybörjare eller mera erfaren, vet man vad man ger sig in på och vad risk betyder i samband med fondplaceringar? (Harjupää & Sjögren 2014, s. 69).

Med detta examensarbete hoppas jag väcka läsarnas intresse för att börja spara och placera samt att i allmänhet öka kännedomen om fondplaceringar och vilka aspekter det lönar sig att uppmärksamma innan man sparar och placerar av sitt kapital i fonder.

1.1 Syfte

Syftet med mitt examensarbete är att göra en djupdykning i fondplaceringar. Jag vill få fram att det finns mycket och lättillgänglig information om fonder och placeringar att ta del av och att var och en oberoende av ekonomisk situation borde ha någon form av sparande. Mitt primära syfte med arbetet är att det förhoppningsvis skulle fungera som en guide för att börja placera i fonder, kanske rentav väcka ett nytt intresse hos de personer som ännu inte sparar eller hos de personer som har sitt sparkapital sparat på ett vanligt konto. Jag hoppas att läsaren får en djupgående insikt i fonder som placeringsmetod.

Mitt sekundära syfte med arbetet är att jag är intresserad av att ta reda på hur personer har gått tillväga när de har börjar investera i fonder (har man placerat själv eller valt att få hjälp till exempel genom rådgivning i en bank) samt vilka nyckeltal och risk mått placeraren känner till eller uppmärksammat i val av placeringsfond. Kan man se tydliga att det finns bristfälliga kunskaper inom fondplaceringar eller kan man se tydliga mönster som fondplaceraren fäster extra mycket uppmärksamhet vid. Hur har fondplaceraren lagt upp sin strategi? Vet man vad risk innebär och hur förhåller man sig till förväntad avkastning?

1.2 Avgränsning

Det finns oändligt med information som behandlar privatekonomi och placeringar. Jag har valt att fokusera på fonder som placeringsalternativ och valt att inleda med kort historia om fonder i Finland och litet administrativa aspekter som berör fonder för att sedan fokusera på risker och berätta om olika typer av fonder samt hur man kan gå tillväga för att placera i fonder. Jag förklarar även begrepp som förknippas med fondplaceringar samt förklarar avgifter, kostnader och beskattning av fondplaceringar. Däremot kommer jag inte i detta arbete att gå in på övriga placeringsalternativ, som exempel obligationer. Jag tar upp aktieplaceringar och aktiemarknaden i vissa delar av arbetet och då för att göra en jämförelse och ge ett perspektiv på skillnader mellan aktieplaceringar och fondplaceringar.

1.3 Metod

I detta examensarbete så utgår jag från Nordeas produktutbud i vissa delar av arbetet. Undersökningen baserar sig i övrigt på en Case-studie där jag samlat teori om fonder samt aspekter som berör placeringsmarknaden, fondplaceringar och som påverkar fondernas värdeutveckling. Undersökningen baserar sig i huvudsak på facklitteratur med information om olika fonder och centrala aspekter som involverar placeringsmarknaden och fondplaceringar överlag. Arbetet består av två delar; en teoretisk samt en empirisk del. Som komplement har jag även använt mig av internetkällor.

Den empiriska delen består av djupgående intervjuer med slumpmässigt utvalda personer som placerar i fonder. Syftet med intervjuerna är att ta reda på vad fondplaceraren vet om fonden hen placerar i, vilka faktorer som avgjorde val av fond och vad som eventuellt är oklart vad gäller placering i fonder eller som hen helt enkelt inte har intresse eller förståelse för. Syftet är att få fram hurdan kunskap man har samt huruvida man följer eller inte följer fondens utveckling. Jag är intresserad av att ta reda på hur man förhåller sig till risk, vilka risk mått och nyckeltal hen är bekant med samt om hen gjort en strategi för sitt placerande. I dagens digitala värld är det lätt att själv börja placera i fonder och placera. Vet placeraren alltid vad hen gett sig in på? Förutom dessa intervjuer har jag kompletterat med intervjuer och diskussioner om ämnet med sakkunniga som arbetar med placeringsrådgivning inom Nordea.

2 Privatekonomi

Ekonomi handlar främst om att handskas med resurser som inte är oändliga. Ekonomi och kapitalplaceringar är två begrepp som på flera sätt är sammanlänkade. Privatekonomi och kapitalplaceringar innebär att vi är tvungna att ta beslut och göra val, till exempel genom att välja att avstå från att förbruka resurser (pengar) idag för att använda dem i ett senare skede - alltså genom att placera dem. När vi sparar avstår vi från att konsumera. Pengarna som vi placerar använder eller konsumerar vi i ett senare skede och då vill vi gärna ha ersättning för den tid som vi avstår från våra pengar men vi vill även ha kompensation för inflationen som gröper ur köpkraften på de pengar som vi får tillbaka (Wilke 2014. s.9, s.

28; Hultkrantz och Mazalin 2004. s.49).

Orden spara och placera används med litet olika betydelse i olika sammanhang. Spara syftar i regel på att lägga åt sidan en mindre summa pengar regelbundet eller ofta under en längre tid medan placering syftar på att göra en litet större engångsinsättning (Wilke 2014. s.9, s. 28; Hultkrantz & Mazalin 2004. s.49).

2.1 Varför ska vi spara

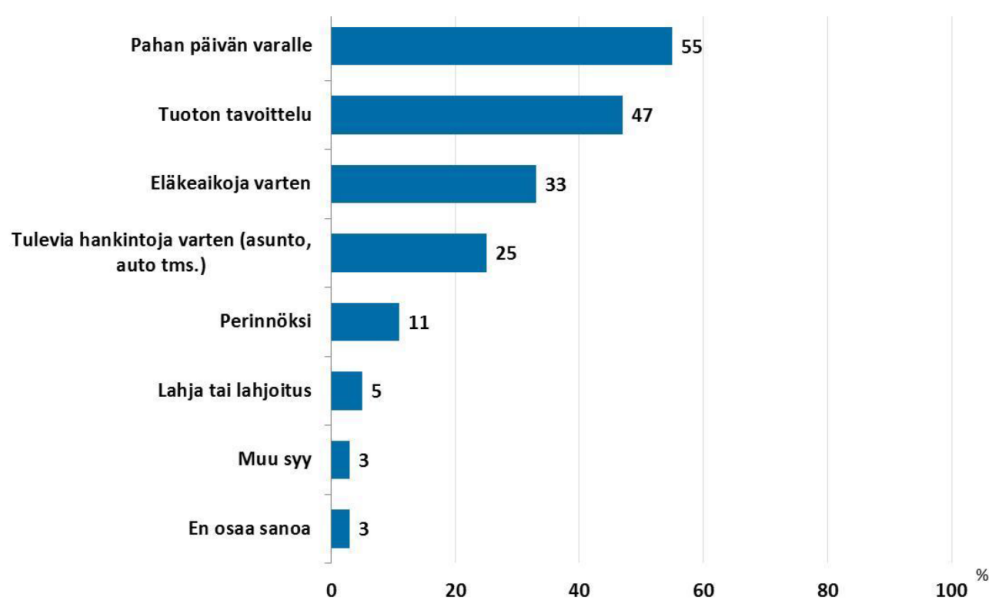
En vanlig anledning till att spara, som även samhället anser vara nödvändigt, är för att försörja oss själva när vi slutar arbeta och går i pension. Många sparar även aktivt för andra ändamål än pensionen. Oberoende av vilken orsak vi sparar och placerar våra resurser (pengar) så ställs vi inför val. Saker som vi bör fundera på är huruvida det är viktigt att värdesäkra kapitalet och hur förhåller vi oss till förväntad avkastning och risk. Hanterar vi sparandet framgångsrikt behöver vi inte avstå från lika stor del av dagens resurser för att nå vårt sparmål, kapitalet bevarar sitt värde och växer "av sig självt". (Wilke 2014 s.9. Harjupää & Sjögren 2014 s. 54).

För att öka sin förmögenhet så behöver man ha tre saker: för det första behöver man ha pengar, för det andra bör man kunna avsätta litet av sin tid och för det tredje behöver det finnas någon form av ränta-på-ränta effekt. Allting utöver detta är finslipning. Först behöver man tjäna pengar, sen behöver man lära sig att hålla kvar sina intjänade pengar och placera dem och i det tredje skedet så behöver man inte göra grovjobbet själv utan placeringen ger avkastning och växer av sig själv (Sjögren & Harjupää 2014 s.26). Ett problem med pengar är att med pengar kan man köpa sig saker eller göra saker som innebär utgifter. Efter anskaffandet innebär anskaffningen allt som oftast löpande utgifter, när pengarna är slut finns utgifterna oftast kvar (Harjupää & Sjögren 2014 s.35-37).

Enligt Finansinspektionens undersökning om fondsparande i Finland (tabell 1), utförd 2015 och publicerad 2016, är det främsta motivet till varför man valt att spara i fonder för att ha en buffert för oförutsedda utgifter eller sämre tider. Hela 55 % av respondenterna i undersökningen angav detta som orsak till fondsparandet. Nästan lika stort motiv till

fondsparande visade sig vara för att få avkastning. 33 % av respondenterna i undersökningen hade som motiv för sparandet kommande pensionsdagrar. Var fjärde nämnde som motiv anskaffningar och 11 % angav att de sparar för kommande arv. I undersökningen hade personer i åldersgruppen 18-34 år svarat att deras främsta motiv är kommande anskaffningar medan över 45-åringar sparar i fonder för pensionen (Finanssialankeskusliitto 2016 s.10).

Tabell 1: Finansinspektionens undersökning om motivet till att spara i fonder
(Finanssialankeskusliitto 2016).

2.2 Hur ska vi spara?

Det finns många olika sparformer att välja mellan men det absolut vanligaste är att ha sina besparingar på bankkonton och i depositioner (tidsbundna sparkonton med ränta). Andra vanliga alternativ är ränte- och aktiefonder samt pensionsförsäkringar och aktiefonder via sparförsäkringar (Hultkrantz & Masalin 2004 s. 55-56). En placeringsform som är relativt trygg, lättskött samt effektiv och som står i fokus i detta arbete är fonder. Effektivitet i

detta sammanhang syftar på att placeringen ger en bra ränta eller avkastning i förhållande till det tidsperspektiv de är tänkta för. Fonder passar även den placerare som har bristande kunskap och intresse för placeringsmarknaden, förutsatt att man har gjort upp en strategi och accepterar risken (Hultkrantz & Masalin 2004 s. 183).

Hur man väljer att spara och placera är var och ens eget val. Först och främst gäller det att se över sin privatekonomi och att de månatliga utgifterna är lägre än inkomsterna. Det kan vara bra att ha en plan eller ett mål med sitt sparande men huvudsaken är att man i alla fall sparar så att man har buffert eller reservkassa för oväntade utgifter eller oförutsedda händelser. Genom att dela upp sparandet, där någon del gäller på kort sikt och någon eller några delar på lite längre sikt så får man mera ut av sitt sparande som helhet. Det sparandet som man eventuellt behöver använda inom de närmaste åren är bäst att ha på ett vanligt konto eller ett konto med fast ränta under till exempel ett år. Där kan man ha sin reservkassa för oväntade utgifter. Det sparandet som man tänker ha glädje av lite längre fram i livet ska man däremot inte sätta på ett konto. Fonder eller aktier är mer passande alternativ, då skyddar man sig mot inflationen och får avkastning för sina pengar. Det sparandet kan vara mera långsiktigt, för att uppfylla framtida drömmar och anskaffningar eller för att spara inför pensionen. För det är viktigt att spara. Det är en ekonomisk trygghet att ha en slant undanlagd, må det sen vara för att ha en buffert, till en resa, till handpenningen på första lägenheten eller för pensionen. Någon form av plan för ditt sparande idag är bättre än den bästa planen imorgon, det är dock inte att rekommendera att placera sina pengar i något som man inte förstår vad det är (Harjupää & Sjögren 2014 s.59-60; Gabrielsson 2015; Rengefors 2015).

Enligt Finansinspektionens undersökning om fondsparande i Finland, utförd 2015 och publicerad 2016, så finns det fondsparare i Finland i alla åldersgrupper. I medeltal kan man se att fondplaceringar är en aning vanligare hos män över 65 år och män som har en universitets- eller högskoleutbildning bakom sig. Enligt undersökningen så är den typiska fondplaceraren en person i någon ledande arbetsposition, expert inom sin bransch, företagare eller pensionär. Hos dessa personer så är i regel hushållets årsinkomst är över 50 000 euro och bostaden finns i huvudstadsregionen. Enligt undersökningen så är regelbundet sparande i fonder vanligare än engångsinsättningar. Lite över hälften av finländarna (56 %) sparar regelbundet i fonder medan 38 % angav att de gör engångsinsättningar och endast 6 % gör både och. Regelbundet sparande är vanligare hos

kvinnor i åldern 35-44 år samt personer med lägre utbildning eller personer som hör till arbetsklassen.

Engångsinsättningar är vanligare bland män över 65-år, personer med högre utbildning samt bland pensionärer (Finanssialankeskusliitto 2016 s.5).

2.3 Vad är en placering

De flesta kanske förknippar placerare enbart med personer som är mycket insatta i placeringsmarknaden och aktivt köper och säljer aktier men en placering kan egentligen innebära vad som helst som har ett ekonomiskt värde i framtiden och därför kan man anse att en placerare en person som äger en del av sin bostad, har lite pengar på sitt bankkonto, har en frivillig pensionsförsäkring, sparar i fonder, äger aktier eller samlar på frimärken (Hultkrantz & Mazalin. 2004 s.16, s.30).

Fondsparande är ett bekvämt sätt att spara för att uppfylla drömmar eller förbereda sig för olika faser i livet samtidigt som man får avkastning på det egna kapitalet. Att spara i fonder är egentligen lika enkelt som att spara på ett vanligt konto på banken eftersom du när som helst kan göra en engångsplacering, lyfta ditt kapital eller ändra det månatliga sparbeloppet. Det finns ett brett sortiment av fonder som investerar med olika tyngdpunkt på olika marknader och olika placeringsobjekt.

2.4 Hur mycket ska vi spara

Hur mycket bör DU då spara? Det är ditt val, men en allmän rekommendation är att en månatlig sparsumma bör vara minst 10 % av bruttolönen. Till exempel om du sparar 50 euro i månaden och din bruttolön är 3000 euro, då får du 1,7 % av din lön i besparing. Sparar du 250 euro och din bruttolön är 2 200 euro så är din inbesparingsprocent 11,4%. Sparkapital/Bruttolön = xx % (Majasalmi 2012 s.31. Sjögren & Harjupää 2014, s. 48).

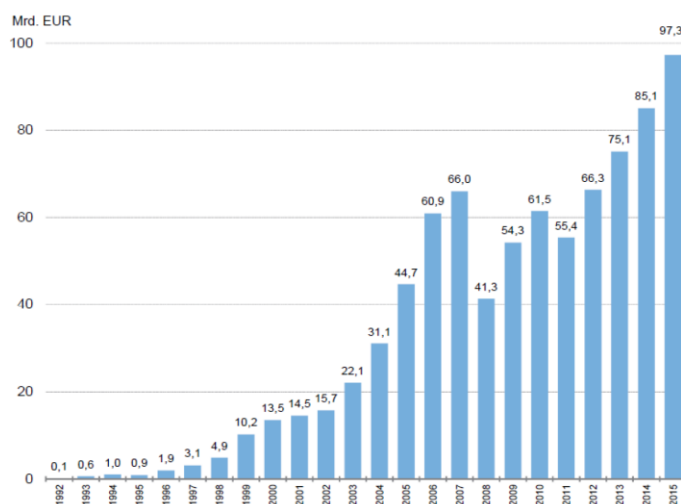
Tyvärre har finländare i allmänhet en tendens att hellre amortera lån än att placera. Låt oss säga att du har ett lån på 80 000 euro och en lånetid kvar på 15 år. Tänk dig att du skulle få banken att gå med på att förlänga lånetiden med 20 år, din månatliga lånekostnad skulle

minska från 515 euro till 405 euro. Då hade du 110 euro över som du kunde placera i fonder och låta pengarna med tiden växa till sig. Vi säger att du skulle få en årlig avkastning på 10 % på din fondplacering. Efter 13,5 år så skulle du ha lika mycket pengar i din fond som du har lån kvar att betala. Efter 20 år så skulle fonden ha ett värde på 80 000 euro och ditt lån är dessutom avbetalat (Harjupää & Sjögren 2014, s. 77).

3 FONDENS HISTORIA I KORTHET

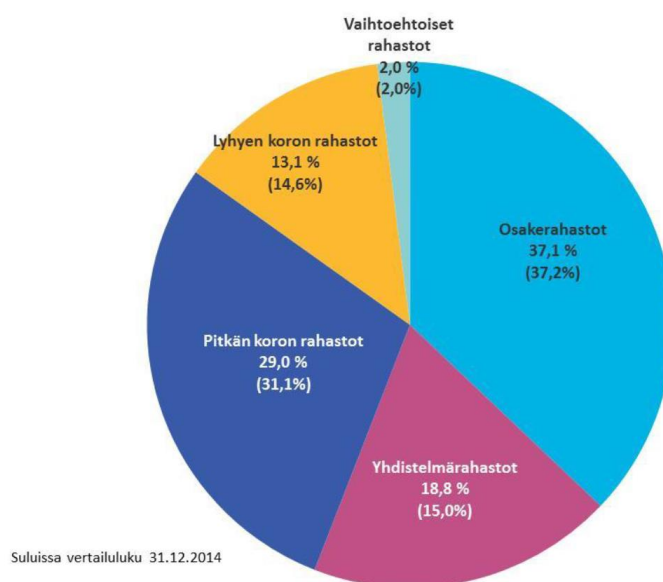
Fondsparande blev populärt i Finland från och med 2000-talet efter att 1990-talets ekonomiska svacka lättade. Fonder och fondsparande blev allt vanligare också bland privatpersoner. Fondlagen i Finland trädde i kraft på hösten 1987. I tabell 2 kan man se att fondsparande har blivit allt mer populärt genom åren, tabellen visar Finländska placeringsfonders utveckling av det egna kapitalet. År 2008 så påverkade finansmarknadskrisen också placeringsfonderna då man ser en tydlig svacka. (Puttonen m.fl 2011 s.29-30; Finanssialankuskusliitto 2016 s.3). Överlag så har fondplaceringen de senaste åren haft bra år. År 2016 har fondplaceringen haft ett bra år då det i fonder registrerade i Finland placerades netto 3,9 miljarder euro i nytt kapital. Dessutom steg det sammanlagda värdet av fonderna positivt, en marknadsutveckling på cirka 5,1 miljarder euro vilket är ett nytt rekord för finländska fonder (Suomen Sijoitustutkimus 2016).

Tabell 2: Finländska placeringsfonders utveckling av det egna kapitalet
(Finanssialankuskusliitto 2016).

Största delen av fondplaceringarna i Europa är så kallade Ucits-fonder. Ucits är en förkortning av Undertakings for Collective Investment in Transferable Securities, med andra ord fonder inom Europas fonddirektiv. De största och populäraste fonderna i Finland är även de Ucits-fonder. De fonder som är så kallade Non-ucits fonder faller inom kategorin specialfonder. Fonder kan man dela in i flera olika kategorier och den vanligaste indelningen är : aktiefonder, räntefonder, blandfonder och specialfonder (Puttonen m.fl 2011, s. 42-43).

De första fonderna i Finland placerade i aktier. Räntefonderna kom in i bilden först under 1990-talet. Kombinationsfonder som placerade såväl på räntemarknaden som på aktiemarknaden var väldigt få till en början och man pratade oftast om "blandfonder" i dessa fall (Puttonen m.fl. 2011 s. 45-46). Idag placerar finländare allra mest i aktiefonder men blandfonder och långräntefonder är även de populära. Figur 1 visar hur inhemska placeringsfonder fördelar sig enligt tillgångsslag år 2015 (enligt Finansinspektionens undersökning, publicerad 2016).

Figur 1: Inhemska placeringsfonders fördelning enligt tillgångsslag (Finanssialankeskusliitto 2016).

Under år 2016 så växte kapitalet som mest i aktiefonder då finländare placerade totalt 1,4 miljarder euro i aktiefonder. Alla fondkategorier visade positiva nettoteckningar i december, aktiefonderna med nytt kapital på 247 miljoner euro (Suomen sijoitustutkimus 2016). Idag finns det dock totalt sett flera fonder än det finns värdepapper på marknaden. Eftersom varje fond bör placera i minst 16 olika värdepapper innebär det på den finska marknaden att de flesta inhemska fonderna i grund och botten är ganska lika till sitt innehåll. Varje fondförvaltares prioritet är att få fonden att gå på plus och ge avkastning eller tillväxt på varje fondandel. Studerar man de inhemska fonderna noggrant så märker man ganska snabbt att innehållet i fonderna är ganska lika, den enda fonden kanske placerar lite mer i Wärtsilä och den andra lite mer UPM (Harjupää & Sjögren 2014 s.69-70).

4 FONDLAGEN

Lagen om placeringsfonder tillämpas på fondbolagens och förvaringsinstitutens verksamhet och på marknadsföring av fondbolag till allmänheten. I lagen föreskrivs om placeringsfondsverksamhet och lagen delar upp placeringsfonderna i två kategorier: Placeringsfonder som följer direktiv om placeringsfonder (det vill säga UCITS-fonder) och specialplaceringsfonder (Placeringsfondguiden 2009.).

Ett fondbolag får förvalta sådana fonder som avses i lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder, under förutsättning att fondbolaget för denna verksamhet har auktorisation som så kallad AIF-förvaltare eller är registrerat hos Finansinspektionen (Lag om placeringsfonder). De finländska placeringsfondernas verksamhet regleras av lagen om placeringsfonder från år 1999. Lagen baserar sig på Europeiska gemenskapens direktiv om placeringsfonder och innehåller direktiv om fondernas förvaringsinstitut, marknadsföring samt informationsskyldighet (årsberättelser, halvårs- och kvartalsrapporter) samt fondprospektet och bestämmelser om fusion, delning samt upplösning av fondbolag (Placeringsfondguiden 2009.).

4.1 Administration

Placeringsverksamhet samt administration av fonden sköts av ett fondbolag som vanligtvis förvaltar ett flertal fonder. I Finland har fondbolagen huvudsakligen grundats av banker och placeringserviceföretag men de existerar även i mindre skala självständiga fondbolag. Finansinspektionen ger fondbolaget dess tillstånd för att grunda verksamheten sedan finns det ytterligare regleringar för vem som får sitta i ledningen i ett fondbolag samt hur mycket aktiekapital och eget kapital ett fondbolag bör ha. Det finns således en hel del restriktioner vad gäller fondbolag och deras verksamhet, som är föremål för övervakning av myndigheterna (Placeringsfondguiden 2009).

Placeringsfondens tillgångar förvaras i ett förvaringsinstitut som av Finansinspektionen fått tillstånd för sådan verksamhet. Förvaringsinstitutet har på sitt bord att förvara placeringsfondens tillgångar, redogöra för betalningsrörelsen samt ansvarar över verksamhetens tillsyn. Fondbolagets ledning och personal sköter fondens administration samt tar placeringsbeslut. Själva placeringsfonden består av värdepapper och placerarna äger fondandelarna (Placeringsfondguiden 2009).

4.2 Fondernas stadgar

Placeringsfonderna har stadgar och regler för sin verksamhet. Varje placeringsfond har även en placeringspolicy som i Finland godkänts av Finansinspektionen* och efterföljandet övervakas regelbundet och mycket noggrant. Myndigheternas tillsyn bidrar med skydd för den privata placeraren. Fonder i Finland bör enligt lag investera i minst 16 olika värdepapper (Placeringsfondguiden 2009; Harjupää & Sjögren 2014 s. 69-70).

*) Finansinspektionen har regleringsverksamhet samt tillsynsverksamhet i Finland. Omfattar såväl deras egen regelgivning samt deltagande i beredningen av finansmarknadslagstiftningen i Finland och EU. Till regleringsverksamheten hör också remissyttranden för lagstiftning.

5 PLACERINGSFONDER

Placeringsfondens funktion är enkel: placerarens medel samlas ihop och det totala kapitalet placeras i olika värdepapper som utgör själva fonden. Placeringsobjekten kan vara olika; aktier, andra fonder, ränteinstrument samt övriga placeringsobjekt (Puttonen m.fl 2011 s. 53-54). En placeringsfond (Mutual Fund, Open End Fund) samlar ihop medel av de som placerar i fonden och placerar medlen vidare i ett flertal placeringsobjekt och dessa objekt tillsammans bildar fonden. Orsaken till att fonden placerar i ett flertal objekt är att risken blir mindre när medlen sprids mellan flera olika placeringar, tillskillnad från att placera i enbart ett enskilt placeringsobjekt (tillexempel aktier).

Placeringsfonderna förvaltas av så kallade fondförvaltare som är erfarna proffs inom placeringsbranschen och ansvarar för att placera fondens medel i enlighet med fondens stadgar. Experterna följer dagligen med vad som händer på marknaden och fattar beslut utifrån ekonomiska översikter och forskningsdata. Fonder är ett bra val för dig som vill månadsspara med en stor riskspridning. En fond är en sammansättning av ett stort antal aktier som förvaltas av en professionell fondförvaltare, så fonder erbjuder en möjlighet att investera utan att man själv behöver fatta investeringsbeslut om enskilda investeringsobjekt eller aktivt följa med vad som händer i bolagen eller på marknaden. Genom en fondplacering så kan privat personer också investera i objekt som hen aldrig skulle ha möjlighet att investera i direkt (Finanssivalt; Placeringsfondguiden 2009.).

5.1 Fondandelsägare

Då fondplaceraren placerar i fonden så köper hen fondandelar och blir en fondandelsägare. Andelsägarna äger tillsammans medlen i fonden. Fondbolaget äger alltså inte placeringsfonden, utan den ägs av investerarna (fondandelsägarna) som har tecknat fondandelar. Därmed varierar fondens kapital beroende på storleken på de nya placeringarna samt beroende på vad som löses ut av fondandelsägarna för att omvandlas till kontanter. Fondens medel ägs således av de privat personer, samfund och stiftelser som placerat i fonden, fondbolaget i sig äger inte de placeringsfonder de förvaltar och eftersom fondens tillgångar ägs av fondandelsägarna så kan inte tillgångarna användas för att täcka andra parters (såsom fondbolagets) ansvar i till exempel en konkursituation. Kapitalet

varierar också utifrån förändringar på placeringsmarkanden, det vill säga förändringar i börskurserna och räntenivån. Dessa förändringar påverkar värdet av fondens placeringar (Finanssivalvonta1; Placeringsfondguiden 2009.).

5.2 Kostnader

Sparande och placering innebär även en del kostnader. Banker, fondförvaltare och eventuella andra mellanhänder tar ut olika avgifter. Courtage som betalas till värdepappersförmedlaren för köp och försäljning av värdepapper i fonden debiteras direkt från tillgångarna i investeringsfonden. Detta innebär att den kostnadsbörda som courtage eventuellt orsakar fonden och därigenom även dess andelsägare är beroende av hur aktiv handeln med fondens tillgångar är, det vill säga fondens/portföljens omsättningshastighet. Den kostnadsbörda som courtage orsakar fonden och därigenom dess andelsägare är beroende av hur aktiv handeln med fondens tillgångar är, det vill säga portföljens omsättningshastighet. En placering i en fond medför även en kostnad för teckning (teckningsprovision för köporder av fondandelar), inlösen (inlösningsprovision för säljorder) samt eventuell förvaringsavgift för förvaringen av fondandelarna. Därtill kommer kostnader för fondens administration som i regel inte debiteras separat utan dras av från fondens avkastning (från tillgångarna/vinsten eller värdeökningen). Viktigt att veta är att varje år dras en förvaltningsavgift på ca 1-2% från värdet på din fond. Utöver avgifterna beskattas avkastningen, detta kan du läsa mer om senare i kapitlet där jag behandlar beskattning. Fondbolagets omsättning består av fondens tecknings- inlösen- samt förvaltningsavgifter. (Wilke 2014. s.13; Finanssivalvonta1; Placeringsfondguiden 2009.).

Avgifterna varierar stort beroende på typ av fond samt mellan olika fondbolag. Oftast är räntefonderna de förmånligaste. Eftersom kostnaderna påverkar fondens avkastning kan det vara skäl att göra jämförelser. Till övriga avgifter som kan beaktas inom fondinvesteringar är olika åtgärdsavgifter som eventuellt uppstår. Om kunden vill ha ett skriftligt andelsbevis över sin investering debiterar fondbolagen ofta en separat avgift för att de låter trycka det och leverera detta till andelsägaren. En särskild registreringsavgift debiteras i allmänhet för registrering av överföringen av en fondandel från en ägare till en annan. (Puttonen m.fl 2011 s. 57-58; Finanssivalvonta1; Placeringsfondguiden 2009).

5.2.1 Förvaltningsavgift

Fonderna sköts av professionella fondförvaltare och det är anledningen till att de allra flesta fonder tar ut en förvaltningsavgift. Fondbolaget tar alltså ut en förvaltningsavgift för att kunna förvalta, administrera och sköta om fonden. Arvodet går till ersättning för fondbolagets analys, underhåll av andelsregistret, placeringskostnader, uträkning av värdet på fondens andelar, rapportering samt underhåll och övriga kostnader. Förvaltningsavgiften är en fast avgift i procent som tas ut oavsett om fondvärdet går upp eller ned. Det är enligt branschen ett måste för att kunna täcka olika kostnader. Förutom för analyser också löner, lokaler, administration, information, marknadsföring och avgifter till Finansinspektionen. Finansinspektionen övervakar fondbolagets verksamhet och debiterar nämligen fonden ett arvode för arbetet. Förmedlingskostnaderna för värdepappershandeln som placeringsfonden idkar ingår inte i förvaltningsavgiften, utan de ingår i de vinster/förluster som fondens handel medför (Placeringsfondguiden 2009).

Det kan finnas stora skillnader mellan fondernas avgifter, men de allra flesta fonder tar ut en avgift på 0-2%. Skillnaden i förvaltningsavgiften kan variera så stort att det kan spela en stor roll för hur mycket avkastning fondplaceraren får i slutänden. Vanligtvis tar fonder som placerar i mera ovanliga branscher eller områden eller i ovanliga placeringsobjekt en högre avgift eftersom fondens omkostnader är större. Aktivt förvaltade fonder kostar mer för analysarbete och fonder som investerar i tillväxtländer är med stor sannolikhet dyrare än de fonder som placerar i aktier på hemmaplan. Även aktiefonder är i regel dyrare än räntefonder, så länge det inte rör sig om högavkastande företagsobligationer som kräver att fondförvaltaren gör en mer djupgående analys. Den förvaltningsprovision som fondbolaget uppbär täcker enligt rådande praxis i Finland nästan alla kostnader som fondbolaget har för skötsel av uppgifterna i anknytning till förvaltningen av investeringsfonden (Finanssivalvonta1).

Förvaltningsavgiften anges vanligtvis i procent per år, även om denna i praktiken tas ut från fonden varje dag. Så av hela årsbeloppet tas det då ut 1/365-del per dag. Varje dag så gör avgiften att ditt kapital minskar en aning, även om ditt kapital i det stora hela växer. Avgifterna blir då totalt sett större ju längre du sparar i fonden. Om fonden har en snitt högre avgift än övriga fonder så kan det vara bra att fundera på om fonden faktiskt är värd det. Är förvaltningen av fonden så pass bra att den är värt en större avgift. Vid val av fond är det viktigt att man vet att avkastningen alltid visas efter det att avgifterna är dragna.

Utgå från att du har placerat 10 000 euro i en fond och att pengarna ökar med en avkastning på 6 % per år och att den totala spartiden ligger på 25 år. Utvecklingen av dina 10 000 euro beroende på om förvaltningsavgiften är 0 %, 1 % eller 2 % skiljer sig stort. Om fonden inte tar ut någon förvaltningsavgift över huvudtaget så ökar ditt kapital till 42 900 euro. Om förvaltningsavgiften ligger på 1 % ökar kapitalet till 33 400 euro. Du har då betalat 9500 euro i förvaltningsavgifter. Om förvaltningsavgiften är 2 % så ökar ditt kapital till 25 900 euro och då har du betalat 17 000 euro i förvaltningsavgift (Aktiekunskap1; Broome 2013).

5.3 Marknadsplatser och börsen

Det finns flera marknadsplatser där man kan handla med värdepapper och placera i fonder. Nasdaq OMX är ursprungligen en sammangång mellan den amerikanska elektroniska handelsplatsen Nasdaq och svenska OMX. Nasdaq OMX äger börserna i Finland, Danmark, Island och de baltiska länderna. Nasdaq Nordic är en samlande benämning på den verksamhet som Nasdaq Inc bedriver i Norden samt Balticum. Nasdaq driver börserna i Stockholm, Helsingfors, Reykjavik, Köpenhamn, Tallinn, Riga och Vilnius, med betydande bas i Sverige. Helsingforsbörsen (på finska: Helsingin Pörssi och på engelska: The Helsinki Stock Exchange) är sedan september 2003 en del av OMX och har fått det officiella namnet OMX Helsinki (Wilke 2014. s.54).

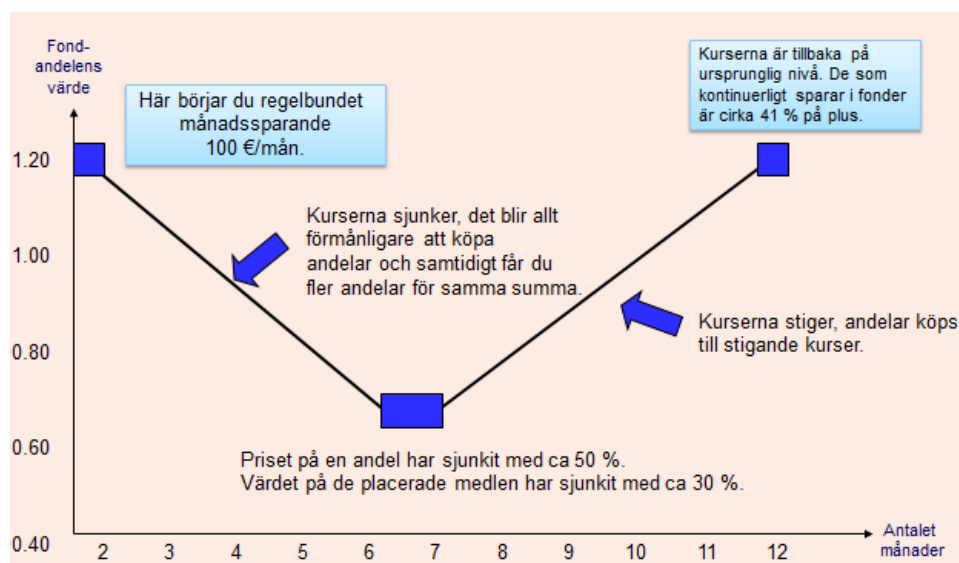
Det är enkelt för vem som helst att köpa och sälja aktier eller andra placeringar på börsen. Det första vi behöver göra är att anlita en bank eller en bankirfirma. Värdepappersmäklare är vanliga banker såsom till exempel Aktia, Andelsbanken eller Nordea. Andra alternativ är Evli eller Nordnet (Saario 2016, s.28). För att kunna öppna en fondportfölj eller ett värdeandelskonto så behöver man också ha ett vanligt personkonto. Detta konto fungerar som skötselkonto, det vill säga därifrån dras summan av aktiens värde eller summan av de fondandelar du valt att teckna. Aktiernas utdelning betalas årligen till skötselkontot samt ifall du har valt att placera i en fond som ger utdelning (så kallad avkastningsfond) så betalar fonden ut utdelningen till skötselkontot. Värdeandelskonto är ett konto som fungerar förvaringskonto för dina aktier eller andra värdepapper (Pesonen 2013 s.104-105).

Teckning och inlösning är placeringstermer som betyder att man gör köp- och säljorder av fondandelar. Skillnaden mellan aktieplacering och fondplacering är att vid fondplaceringar så köper man andelar för en viss summa, istället för antal som i handel av aktier. Det exakta antalet fondandelar som tecknas blir klart först efter teckningen (Börsstiftelsen 2015 s. 19). I finska placeringsfonder kan man fortgående teckna (köpa) fondandelar samt på motsvarande sätt inlösa (sälja) fondandelar, varför de finska placeringsfonderna är så kallade "öppna placeringsfonder". Motsatsen är en sluten placeringsfond som till sin natur är ett aktiebolag (Placeringsfondguiden 2009).

För att köpa aktier eller teckna fonder behöver vi anlita en bank eller en fondkommissionär. Euroclear heter instansen som sedan sköter folkbokföringen av marknadsnoterade aktier samt aktieägare. Euroclear gick tidigare under namnet Värdepapperscentralen. Skattemyndigheterna får automatiskt information om förändringar och kapitalinkomster (Wilke 2014 s.73).

5.4 Köpa billigt och sälja dyrt

Aktieprisras kan vara goda nyheter för en fondplacerare, i så fall att personen ifråga verkligen har accepterat att värdet på fonden kan fluktuera och har fattat beslut om långsiktighet. Det går att dra nytta av kursnedgångar. Anta att du sparar 100 euro i månaden och att fondandelsvärdet, det vill säga priset per fondandel, är 1 euro när du börjar. Du köper då månatligen fondandelar till sjunkande pris vilket i praktiken innebär att varje månad får du fler fondandelar för din månatliga sparsumma. Man kan säga att det är "rabatt på fondandelar". I figur 2 kan man se att det lönar sig att månadsspara, då är man hela tiden närvarande på marknaden. Figur 2 förklarar att det blir förmånligare att köpa andelar samtidigt som man får flera andelar för samma summa då fondandelens värde sjunker. Då kurserna stiger köps andelar till stigande kurser och då kurserna är tillbaka på ursprunglig nivå är de som kontinuerligt sparar i fonden ordentligt på plus. (Hultkrantz & Masalin 2004 s. 60-61; Harjupää & Sjögren 2014 s 157-158).

Figur 2: Bild från kundbroschyr som förklarar varför det lönar sig att spara regelbundet

Låt oss säga att börskurserna har sjunkit med 55 %, det innebär att varje fondandel är värd 0,45 euro per andel och innebär i praktiken att dina besparingar är ordentligt på minus. När fondandelens värde stiger så får du tillbaka hela summan, besparingarna är inte längre på minus och då börskurserna har återhämtat sig till den nivå de låg på innan kursnedgången är dina besparingar ordentligt på plus. På motsvarande sätt så stiger inköpspriset på fondandelar då aktiekurserna skjuter i höjden och då får man färre fondandelar (Hultkrantz & Masalin 2004 s. 60-61). I praktiken innebär detta att man bör vara förberedd på långsiktighet och ha ett tidsperspektiv på ett antal år för att sprida risken. Detta för att få en ordentlig ränta-på-ränta effekt. Om man vet att man kommer att behöva pengarna om 2-3 år kan det löna sig att placera om i till exempel räntefonder och på så sätt "lätta på risken" (Hultkrantz & Masalin 2004 s.61; Harjupää & Sjögren 2014 s. 157-158).

5.4.1 Fondkapital och fondandelens värde

Placeringsfondens kapital består av fondandelarna. Kapitalet varierar enligt nya placeringar som görs till fonden samt enligt andelar som inlöses. Kapitalet varierar också beroende på fondplaceringarnas börskurser och förändringar i räntenivån. Värdet på fondandelarna

räknas ut varje dag och priset är vid köp- och försäljningsorder dess faktiska värde. Priser på fondandelar räknas ut på så sätt att från marknadsvärdet på fondens placeringar avdras fondens eventuella skulder och det nettovärde som fås delas med antalet fondandelar. Vissa fonder har ett minimibelopp man måste sätta in för att få placera i fonden. Storleken kan variera från 100 euro till 10 000 euro. Även om man placerar mindre belopp så är placeringen i en fond alltid spridd på ett flertal värdepapper (Placeringsfondguiden 2016).

Det finns också fonder som är ändamålsenliga för institutionsinvestorer vars placeringssumma kan uppgå till miljoner. Om man inte har ett större startkapital att teckna i en fond så går det bra att välja en fond vart man kan spara regelbundet och placera en mindre månatlig summa. Minimibeloppet för månadssparande i fonder kan även det variera, det kan vara allt från 20 euro och uppåt. Vanligtvis är det inte så att man är tvungen att månadsspara tolv kalendermånader per år utan det är även möjligt att välja ett antal månader per år eller till exempel varannan månad om man inte har möjlighet att sätta in den månadssumma som krävs varje månad (Placeringsfondguiden 2016).

Fondandelens pris är detsamma såväl för en ny placerare i fonden som för den som placerar återkommande eller för den som avstår från sin andel, det vill säga marknadsvärdet på placeringsfondens investeringar delat med antalet fondandelar i omlopp för tillfället. Handel med fondandelar idkas inte på börsen utan kapitalet i fonden ökar eller minskar när fondandelar tecknas eller inlöses. Däremot idkas handel på börsen med ETF fondandelar (Exchange Traded Fund). Med andra ord placeringsfondsandelar som är föremål för offentlig handel på börsen. Priset på en ETF fondandel beror på variation mellan utbud och efterfrågan. Förövrigt är ETF en placeringsfond precis som övriga placeringsfonder (Placeringsfondguiden 2016).

5.5 Marknadspris: Utbud och efterfrågan

Alla varor som köps och säljs har ett pris och det finns alltid ett förhållande mellan utbud och efterfrågan. Ju större utbudet är i förhållandet till efterfrågan desto lägre blir i regel priset. Allting går i vågor. Det kan man lätt se om tittar på grafer som beskriver flera års utveckling av olika ekonomiska fenomen, till exempel import och export, arbetslöshet, börskurser eller BNP. Även psykologin har ett finger med i spelet. Psykologi och känslor

påverkar våra beslut och därmed även placeringsmarknaden. Känslor kan påverka beslut då vi låter oss påverkas av andra människors åsikter och beslut, flockbeteende, grupptryck och media. (Hultkrantz & Masalin 2004 s.123; Sjögren & Harjupää 2014 s.35).

5.6 Placeringshorisont

Det är viktigt att tänka på om det finns en risk för att du kommer att behöva lyfta av dina placeringar eller under vilka förhållanden du kan vara tvungen att likvidera dina besparingar, det vill säga förflytta/realisera besparingarna/placeringarna till pengar. Det kan vara skäl att fundera på hurdana besparingar du bör sätta undan på kortsikt och vad du kan sätta undan på långsikt (Puttonen m.fl. 2011 s.21).

Enligt Morningstar (läs mer om Morningstar i senare kapitel) så är det vanligt att fondsparare väljer att köpa och sälja sina fondandelar vid fel tidpunkt. De flesta köper, byter och säljer i genomsnitt vid fel tillfällen, på så sätt att det finns mer pengar i fonderna under perioder då fonderna utvecklas sämre, vilket ger förluster på i snitt 0,34 procent av sparkapitalet per år. Problemet är störst bland aktiefonder och hedgefonder med höga avgifter och hög risk (Lindmark 2016). Med fel tillfälle menas att det är allt fler som köper dyrt och säljer sina andelar genast efter nedgång. Resultatet av detta är att fonder i snitt innehåller mer pengar under perioder när de utvecklas sämre. Granskningar av pengaflödet in i och ut ur fonder visar att insättningarna ofta ökar efter perioder då fonden har utvecklats bra och omvänt. Rekommendationen för fondsparande är att agera precis tvärtom, eftersom fondernas avkastning har en tendens att återvända tillbaka till sitt långsiktiga medelvärde (Lindmark 2016).

5.6.1 Ränta-på-ränta effekt

Ränta-på-ränta effekt kan man även kalla snöbollseffekt eftersom den har liknelse med en snöboll: om du rullar en snöboll ett eller två varv i snön så är det svårt att se någon större skillnad i tillväxt. Om du däremot rullar den flera varv så börjar du se stor skillnad mellan varven. Detsamma gäller en placering som växer enligt ränta på ränta effekten, de första åren har ganska liten betydelse men ju längre tidsperiod som löpt desto högre blir räntan (Hultkrantz & Masalin 2004 s.139; Harjupää & Sjögren 2014 s. 51-52).

Det finns sällan ett enda bra placeringsalternativ som möjligen förändrar din ekonomiska situation för all framtid. Det är orsaken till att vi spelar lotto, vi hoppas på den där ena raden som gör oss till miljonärer över en natt. Det fungerar inte riktigt så vad gäller placeringar och därför är långsiktighet och tålmod viktiga egenskaper. En avkastning som räknas kanske inte är verklighet den här månaden eller nästa men kanske om fem år. Att placera kan egentligen anses vara ganska tråkigt. Människan är i sin naturlighet otålig och vill ha ett spännande liv där det händer saker. Att öka sin förmögenhet är långsiktigt och jämförelsevis lika spännande som att följa målning som torkar. För att få en avkastning som räknas behövs startkapital, tid och ränta-på-ränta effekt. Människan reagera ofta så, att om inte det händer något på kort tid så tappar vi tålmodet och börjar med någon annan hobby som ger mer spänning (Sjögren & Harjupää 2014 s.35).

Det faktum att om du får 6, 8, 10 eller 12 % avkastning på din placering har i praktiken ingen större betydelse de första fem åren. Först efter de fem första årens därpå följande fem år börjar man se resultat på det som kallas ränta-på-ränta effekt (Harjupää & Sjögren 2014 s. 75). Sparar du 100 euro i månaden med 8 % avkastning innebär det att du har sparat ihop 91 500 euro efter 25 år. Med 12 % avkastning skulle summan vara 170 000 euro, men under de första fem åren ser man ingen större skillnad överhuvudtaget (Harjupää & Sjögren 2014 s. 75- 77).

5.7 Information om fonder

Det kan vara svårt att veta hur och var man kan ta del av information om olika fonder eller vad man specifikt ska fästa uppmärksamhet på. Det finns en hel del information om fonder men det kan vara svårt att veta hur man ska börja navigera sig. De flesta banker har sina egna sidor för detta. Grundläggande information om fonden finns i fondprospektet och faktabladet, som alla europeiska placeringsfonder bör ge ut (Placeringsfondguiden 2015, s.20). Eftersom jag i detta arbete utgår från Nordeas produkt utbud så utgår jag från den information som Nordea delger vad gäller fondplaceringar.

På Nordeas hemsida under fliken "Besparingar" kan man klicka sig vidare till en sida som kallas 'Fonder Nytt'. Fonder Nytt är ett informationsfält med de fonder som Nordea erbjuder (se figur 3). Under fondkategorier kan man välja mellan: alla fonder,

rekommenderade fonder, aktiefonder, räntefonder, blandfonder, alternativa fonder, företags- och institutionsfonder samt Premium kapitalförvaltningsfonderfonder (dessa erbjuds Nordeas Premium kunder). Efter fondens namn finns Morningstars rating samt fondrapporten. Fondrapporten innehåller allmän information om fonden, fondens historiska utveckling och fondens största placeringsobjekt

Fonder Nytt

Fondkategori
Rekommenderade fonder

Informationstyp
Översikt

Sök
Skriv här

[Visa alla avkastningsandelar](#)

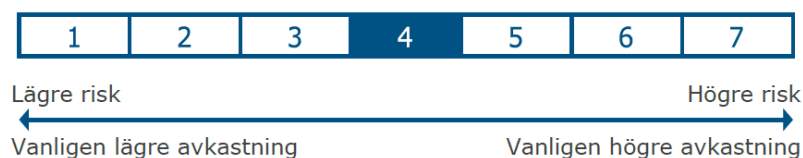
På den bifogade listan finns fonder som vi allmänt använder i våra placeringsrekommendationer. Kontakta Nordea om du vill göra upp en placeringsplan efter dina individuella behov. Våra experter hjälper dig gärna.

Namn	Rating	Fondrapport	Riskprofil	Andel	Avkastn. 1 dag %	i år %	Datum	Teckna	
Aktieportfölj	★★★	PDF	5	16,96316	-1,09%	-0,31%	31.01.2017		☐
Europa	★★★★	PDF	6	1410,70328	-0,46%	-1,73%	31.01.2017		☐
Finland	★★	PDF	6	2,17014	-1,38%	-0,18%	31.01.2017		☐
Nordamerika	★★★	PDF	6	16,39453	-1,31%	-1,30%	31.01.2017		☐
Spara 10	★★★★	PDF	3	13,12574	-0,08%	-0,82%	31.01.2017		☐
Spara 25	★★★★★	PDF	4	17,31366	-0,23%	-0,71%	31.01.2017		☐
Spara 50	★★★★★	PDF	4	19,38221	-0,51%	-0,58%	31.01.2017		☐
Spara 75	★★★★★	PDF	5	20,26579	-0,79%	-0,42%	31.01.2017		☐
Spara Ränta	★★★★	PDF	3	13,25294	0,04%	-0,86%	31.01.2017		☐
Tillväxtregion Stjärnor BP	★★★★★	PDF	6	95,51000	-0,93%	3,89%	31.01.2017		☐

Figur 3: Fonder Nytt från Nordeas hemsida (Nordea)

Nordeas riskindikator finns till förfogande på Fonder Nytt (se figur 4). På Nordea använder man sig av riskskala där man klassificerar risken med fondplaceringen på en skala från 1-7. (Nordea1). På Fonder Nytt sidan kan man följa med fondens avkastning i procent per dag samt i procent under året som gått (se figur 3). De publicerade värdena baserar sig på de mest aktuella uppgifterna som finns tillgängliga. Nordea rekommenderar att placeraren alltid först läser den ifråga varande fondens prospekt och övriga fondpublikationer samt tar kontakt med en placeringsrådgivare innan hen tecknar andelar i fonder (Nordea1).

Riskindikator

Figur 4: Nordeas riskindikator, Fonder Nytt från Nordeas hemsida (Nordea)

Fonders värdeutveckling kan man följa med på olika internetsidor men också i text-tv och i tidningarnas ekonomisidor. Alla fonders kurser publiceras inte dagligen. Från de flesta uppställningarna kan man följa med fondens värde, värdeförändring från föregående handelsdag samt förändring per månad. Det är skäl att jämföra fondernas avkastning inbördes och vid jämförelse är det skäl att jämföra på ett längre tidsperspektiv. Vid jämförelser av aktiefonder är det skäl att främst se på 3-5 års jämförelser (Placeringsfondguiden 2016). Enligt Finansinspektionens undersökning så söker 80 % information om fonder från sin egen bank eller direkt från ifråga varande fondbolag. Endast 28 % tar del av fondprospektet, vilket jag anser vara en förvånansvärt liten procent.

Tabell 3: Var söker man information om fonder, ur Finansinspektionens undersökning (Finanssialankeskusliitto 2016).

6 PORTFÖLJTEORI

Det finns två viktiga principer att uppmärksamma när man sätter samman en placeringsportfölj. Bägge principerna har sitt ursprung i den så kallade moderna portföljteorin. Det handlar om två begrepp som är centrala för långsiktiga portföljförvaltare världen över: diversifiering och allokering.

Diversifiering handlar om hur man fördelar sitt kapital inom en specifik tillgångsklass (till exempel aktier) medan allokering fastställer hur kapitalet fördelas mellan olika tillgångsklasser (aktier, obligationer, råvaror) (Gyllenram & Ugrina 2010). Modern portföljteori bygger med andra ord på grundpelarna tillgångsallokering och diversifiering. Modern portföljteori syftar på att det finns en tydlig relation mellan risk och avkastning. Teorin har revolutionerat sättet på hur investerare strukturerar sina portföljer. Modern portföljteori syftar på att det tillvägagångssätt som leder till fördelar då man bygger upp sin portfölj.

6.1 Diversifiering

Diversifiering handlar om att sprida risker inom tillgångsslag genom att till exempel inkludera både svenska och utländska aktier eller både europeiska och amerikanska obligationer i portföljen. Portföljallokering och diversifiering går med andra ord ut på att sprida sina risker så mycket som möjligt enligt den gamla devisen ”inte lägga alla ägg i samma korg”. En väl diversifierad portfölj skapas genom att kombinera flera olika tillgångsslag med låg inbördes korrelation. Genom att inkludera tillgångar som reagerar olika på yttre faktorer och rör sig relativt oberoende av varandra, kan en portfölj erhållas som uppvisar jämnare avkastning över tid. Detta fenomen kallas för diversifiering och påvisades ursprungligen av professor Harry Markowitz, även kallad den moderna portföljteorins fader. Förenklat innebär teorin bakom diversifiering att en blandning av volatila, okorrelerade aktier resulterar i en portfölj med lägre volatilitet (risk) och god potential till en högre avkastning (Gyllenram & Ugrina 2010).

Mästerplaceringen Warren Buffett har uttalat sig om att ”*diversifiering utgör ett bra skydd mot bristande kunskap*”. Harry Markowitz låg före sin tid med sin genialiska upptäckt,

men det dröjde i snitt 38 år innan hans upptäckt fick den uppmärksamhet som den i verkligheten förtjänade. Han publicerade sin forskning i *Journal of Finance* år 1952 men fick ”nobelpriset” i ekonomi först år 1990 (Gyllenram & Ugrina 2010).

6.1.1 Harry Markowitz

Harry Markowitz är en Nobelpristagare i ekonomi, mera korrekt har Markowitz erhållit Riksbankens pris i ekonomi till Alfred Nobels minne. Han är känd för och anses vara fadern till vad som kallas modern portföljteori (på engelska: modern portfolio theory). Innan Markowitz teorier fanns det inte någon portföljteori att utgå ifrån, utan placerarna analyserade och köpte enskilda aktier på eget bevåg och för de enskilda aktiernas skull. Enligt Markowitz teori så bör man dock inte satsa allt kapital på enskilda aktier utan istället fokusera på portföljens sammansättning.

Markowitz portföljteori går i korthet ut på att uppnå så låg icke-systematisk (bolagsspecifik) risk som möjligt i portföljen som helhet. Detta kan göras genom att studera aktier eller andra tillgångars avkastning, volatilitet samt korrelation. Utifrån dessa variabler kan man sedan räkna ut vilken sammansättning av tillgångar som ger den högsta möjliga avkastningen givet risk. Det Markowitz formaliserade och som världen inspirerats av är att korrekt allokera tillgångar kan öka portföljens avkastning och dessutom sänka dess risk.

Markowitz portföljteori har dock en svag punkt. Det faktum att vi använder oss av historiska siffror vid beräkning av förväntad avkastning, volatilitet samt korrelationer betyder att vi förväntar oss att historien upprepar sig. Ett annat potentiellt problem är att teorin ignorerar de enskilda bolagens kvalité (Gyllenram & Ugrina 2010. Nordnet; *Markowitz* (u.å).

6.2 Allokering

Det viktigaste beslutet en placerare fattar är hur hen fördelar (allokerar) sitt kapital mellan olika tillgångsslag. Tillgångsallokering är en av de grundläggande tankarna över hur man minimerar risken för portföljen som helhet och samtidigt får en högre potentiell avkastning

på sitt kapital (Aktiespararna2). Tillgångsallokering handlar om att allokera kapital mellan olika tillgångsslag såsom aktier, obligationer, råvaror och fastigheter. Ett annat sätt att uttrycka sig på är att vi eftersträvar den ”effektiva portföljen”. Det finns många frågor att ta ställning till avseende tillgångsallokering men de två viktigaste frågorna man kan ställa sig är ”vilka tillgångsklasser vill jag investera i” och ”hur stor procentuell andel vill jag investera i respektive tillgångsklass” (Gyllenram & Ugrina 2010).

Det stora genombrottet för teorin kring tillgångsallokering kom år 1986, då tre amerikanska forskare vid namn Randolph Hood, Gary Brinson och Gilbert Beebower, undersökte 91 pensionsfonder och fondernas avkastning under en period på tio år. Studien visade att så mycket som över 93 procent av pensionsfondernas resultat kunde hänföras till hur fonderna hade fördelat kapitalet mellan tillgångsslagen aktier, obligationer och reda pengar (Gyllenram & Ugrina 2010).

7 JÄMFÖRELSE MELLAN AKTIER OCH FONDER

Alla företag har ett gemensamt mål - att gå med vinst. Vinsten behövs för att utveckla företaget men också för att kunna ge avkastning till de personer som har satsat pengar i företaget. Det går inte att förutse allting som kan hända inom ett företag eller aspekter som eventuellt händer utanför företaget som påverkar företagets utveckling. Företagsverksamhet innebär alltid en viss risk, och därför riskerar den person som satsar pengar i företaget sitt kapital. På samma sätt kan man tänka med placering i fonder. Fondbolagets mål är att antingen ge avkastning till de som placerar i bolagets fonder eller se till så att fonderna ger avkastning i form av tillväxt (beroende på typ av fond). Även placering i fonder innebär en viss risk. (Wilke 2014 s.21).

Aktiebolag och aktieägare skiljs åt, det är aktiebolaget som ansvarar för att företagets skulder betalas. Om företaget skulle försättas i konkurs ska lån och eventuella skulder betalas tillbaka långivarna medan aktieägarens satsade kapital (aktiekapital) återbetalas i sista hand. Aktiekapitalet står således för den yttersta risken och av den anledningen kan man även kalla aktiekapital för riskkapital. De som placerar i fonder blir fondandelsägare. Fondbolaget äger inte andelarna utan fondandelsägarna äger sina andelar. På samma sätt skiljer man fondbolaget och fondandelsägarna åt men fondandelsägarnas kapital kan inte

användas för att täcka en skuld till en andra part (Wilke 2014. s.22).

7.1 Börsnoterade företag

Den främsta anledningen till marknads-/börsnotering är att företaget behöver tillskott av nytt aktiekapital och vänder sig då till marknaden för att bjuda in nya personer att teckna aktier – de ursprungliga aktieägarna kanske inte har egna ekonomiska resurser för att öka aktiekapitalet. Marknadsnotering ställer nya krav på företaget, inte minst informationsmässigt (Wilke 2014 s 22-23).

Aktiebolaget får sitt kapitaltillskott när nya aktieägare tecknar sig nya aktier i en nyemission. Aktiebolaget får kapital och aktieägaren får aktier, som är en form av ägarbevis. Det är dessa “ägarbevis” som byter ägare på börsen (Wilke 2014 s.23). Varje aktie har samma värde och aktierna har samma rätt till företagets vinst, det är en grundregel i Aktiebolagslagen. Förknippat till varje aktie har man rätt att rösta på företagets bolagsstämma och rösträtten kan vara olika beroende på aktieslag. Anledningen till att det finns aktier med olika rösträtt är att grundarna till företaget ofta vill behålla inflytandet i företaget men har inte de ekonomiska resurser som krävs att satsa. Skillnaderna i rösträtt mellan A- och B-aktier är 10. A-aktierna har 10 röster och B-aktierna har 1 röst vardera. Varje fondandel har samma värde och fondens kostnader och övriga regleringar är samma för alla fondandelsägare. Fondbolaget placerar i börsnoterade aktier och andra värdepapper (Wilke 2014 s 21-23).

7.2 Ställning på börsen

Ett börsnoterat företag har tecknat ett avtal med börsen och förbinder sig samtidigt att följa regler beträffande bland annat redovisning och information. Ofta följer börserna en indelning efter bransch. Då ett företag börsnoteras placeras företaget inom sin kategori (Wilke 2014 s.54-56). En annan uppdelning på börsen är listor som är uppdelade enligt företagets storlek, det vill säga enligt företagets börsvärde (Wilke 2014 s.55-56).

- Large Cap (Stora bolag): listar de stora börsnoterade företagen, med ett börsvärde som överstiger 1 miljard Euro
- Mid Cap (Medelstora bolag): listar företag med ett börsvärde på 150 miljoner Euro upptill en miljard
- Small Cap (Små företag): listar de mindre företagen, med börsvärde som understiger 150 miljoner Euro

På samma sätt följer även fonderna olika indelningar. När en fond indelas efter storlek på de bolag som fonden placerar i så delas de oftast grovt in i storbolags- medelstorbolags- och småbolagsfonder. Då indikerar detta marknadsvärdet för de bolag som fonden investerar i (Aktiespararna 3; (Wilke 2014 s.55-56).

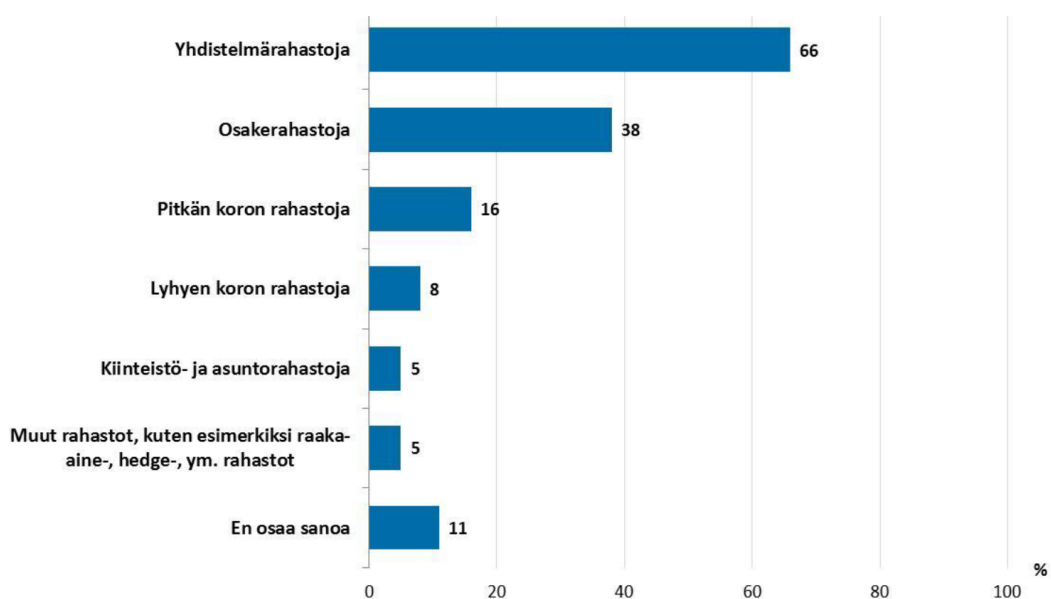
Det är inte enbart vad som händer inom företaget som påverkar företagets ställning på börsen och aktiekursen. Andra faktorer som påverkar är ränteläget, konjunktur, valutaförändringar och konkurrensläge. Inom ett kortare perspektiv kan aktiens utbud och efterfrågan påverka kursen radikalt. Nyheter i media, olika slags rykten eller rädsla och girighet och andra psykologiska faktorer kan även vara faktorer som påverkar aktiekursen indirekt. Kvällstidningarnas rubriker talar om finanskriser, olyckor och familjetragedier. Då vi som privatpersoner läser nyheter så påverkas vi av negativa tankar och det påverkar i längden vår världsbild och vårt förtroende för marknaden. Precis det samma gäller fonder och fondplaceringar, det finns en rad faktorer som påverkar värdet på en fondandel och olika faktorer som styr våra beslut (Wilke 2014 s.68; Majasalmi 2012 s.114).

Det sker stora förändringar på börsen varje dag. Man kan ofta höra att börsen är "för högt" eller "lågt" värderad. Det är dock ett uttryck som har en helt fel vinkel. Börsen befinner sig alltid i ett slags jämviktläge. Börsen ställs nämligen alltid i relation till andra placeringsalternativ, således är börsen alltid rätt värderad med hänsyn till vad som är känt (Wilke 2014 s. 69).

8 OLIKA TYPER AV PLACERINGSFONDER

Placeringsfonder kan grupperas på olika sätt beroende på hurdana placeringsobjekt fonden placerar i, placeringspolitiken samt fondens regleringar. I lagen om placeringsfonder skiljer man på fonder enligt UCITS-fonder som syftar på fonder som följer direktiven om placeringsfonder samt alternativa fonder eller specialplaceringsfonder. De alternativa fondernas investeringsverksamhet är inte så noga reglerad. Placeringsfonder indelas enligt val av placeringsobjekt i: Räntefonder, aktiefonder samt blandfonder (Placeringsfondsguden 2016, s. 7). Blandfondernas popularitet har vuxit kraftigt i Finland sedan år 2010. Även aktiefonderna har vuxit medan fonder som placerar i långa räntor har minskat i popularitet (Finanssialankeskusliitto 2016 s. 7).

Tabell 4: Finansinspektionens undersökning vilka är de populäraste fonderna i Finland (Finanssialankeskusliitto 2016).

8.1 Räntefonder

Räntefonder kan indelas i korta räntefonder samt långa räntefonder. Korta räntefonder placerar i kortfristiga penninginstrument till vilka hör bland annat statliga skuldförbindelser, bankernas placeringscertifikat, kommunernas certifikat och företagscertifikat som är föremål för handel på penningmarknaden (Placeringsfondguiden 2016).

Långa räntefonder placerar huvudsakligen i långsiktiga masslån (lånetid över ett år) och ränteinstrument. Emittenter till lånen kan vara staten, andra offentliga samfund och olika företag. För speciellt riskbenägna företagslån (på engelska corporate bonds) använder man den engelska benämningen high yield bonds. Sådana fonder som placerar sina tillgångar i lån som emitteras av staten och offentliga samfund kallar man ofta också för obligationsfonder och de fonder som huvudsakligen placerar i företagslån går ofta under benämningen företagsräntefonder. Räntefondernas placeringar görs i såväl inhemska som utländska placeringsobjekt penningmarknaden (Placeringsfondguiden 2016).

8.2 Aktiefonder

Aktier och aktiefonder är samma form av tillgång, men organisationen av ägandet skiljer dem åt. Aktier och aktiefonder är den bästa sparformen för den som vill ha tillväxt och avkastning på sitt kapital. Man bör dock vara beredd på att placera långsiktigt eftersom dessa placeringar också innehar den största risken. Att placera i aktier och aktiefonder är alltså inte helt riskfritt (Wilke 2014 s.7). Placeringsfondsguiden 2015, s.8). Historiskt sett har aktier och aktiefonder en genomsnittlig totalavkastning på 10-12 procent per år (Wilke 2014s.11).

På kortsikt kan aktiefondernas värde fluktuera kraftigt, därför är det viktigt att ha långsiktiga mål när man placerar i en aktiefond. Det innebär alltså att aktiefonder är en långsiktig placeringsform. Det är inte heller idé att placera hela sitt kapital i aktier eller aktiefonder vid ett tillfälle. Då finns det en risk att du "köper dyrt" eftersom värdet på

aktierna och aktiefonderna ändrar dagligen. Investera regelbundet, undvik att hoppa “ut och in” ur marknaden (medför ofta stora omkostnader) och återinvestera gärna utdelningarna (Wilke 2014 s.11).

Då man placerar i aktier så gäller det att inte satsa allting på en eller ett fåtal aktier, utan istället att köpa 10-15 aktier och gärna inom olika branscher. På det sättet är man mindre exponerad för svängningar och värdefluktuationer på marknaden. Det innebär i regel att man skapat ett visst skydd, ifall att enstaka aktier i portföljen sjunker i värde. En spridning mellan olika branscher (och gärna olika länder) ger en minskad exponering mot placeringsmarknadens risker. Då är aktiefonder ett bra alternativ eftersom du köper andelar i fonden och fonden i sin tur placerar kapitalet i ett flertal värdepapper. Aktiefonder placerar sina tillgångar huvudsakligen i aktier. Det går att dela in aktiefonderna på många sätt, till exempel enligt placeringsobjektens geografiska placering (hemlandet, Europa, Norden, Asien), enligt företagens bransch eller sektor eller enligt företagens storlek (Wilke 2014 s.11; Placeringsfondguiden 2016).

En betydelsefull egenskap med aktier som är börsnoterade är att värderingen är föränderlig, värdet speglar ofta företagets utveckling och placerarens förväntning (Wilke 2014 s.12).

Varför placera i aktiefonder framom att äga aktier direkt? Det finns för- och nackdelar med båda. Oavsett om man väljer att placera i aktier eller att placera i aktiefonder så bör man ha en viss strategi för att hantera riskerna och möjligheterna och komma ihåg att de såväl direkta aktier som aktiefonder är långsiktiga placeringsformer (Wilke 2014 s.15). Ägandet i aktiefonder är ett bekvämt sätt att ta del av aktiemarknaden och man får riskspridningen “på köpet” eftersom professionella fondförvaltare sköter omplaceringar och tar placeringsbeslut för din del. Fonderna sköter dessutom utdelningar, emissioner och andra eventuella förändringar för fondandelsägarens del (Wilke 2014 s. 15-16).

8.2.1 Aktier som kapitalplacering

För att placera pengar i ett riskfritt sparande bör vi få en real ränta, samt en ersättning för inflationen*. Den reala räntan är en slags ersättning för att vi för en viss tid avstår att

konsumera pengarna. Andra placeringsformen innehåller mera risk och då vill vi ha ersättning för den risk vi tar, denna ersättning kan man kalla riskpremie.

Realränta

+ Ersättning för inflation

+ Riskpremie

= Avkastningskrav

*) Med **inflation** menas vanligtvis att penningvärdet minskar, och den allmänna prisnivån stiger. Ursprunglig definition är “ökning av penningmängden” (Riksbank1 2011).

Värdetillväxt för en aktieägare eller fondägare kan komma från två håll: dels kan aktiekursen stiga och ge tillväxt och dels kan aktierna ge utdelning (direktavkastning). Det finns då två olika typer av fonder: Tillväxtfonder ökar ditt kapital medan avkastningsfonden ger utdelning, penningmarknaden (Placeringsfondguiden 2016).

8.3 Blandfonder

Blandfonder kallas de fonder som placerar sina tillgångar såväl på aktiemarknaden som i räntebärande objekt. Placeringarnas tyngdpunkt varierar enligt marknadsläget. Vikten samt variationsgränserna är fastställda i fondens stadgar och är ofta uttryckta i procentuell vikt, till exempel så att fondens aktievikt kan vara högst 60 % av fondkapitalet penningmarknaden (Placeringsfondguiden 2016).

Figur 5: Nordeas erbjuder kombinationsfonder med olika tyngdpunkt på aktie- och räntemarknaden, Nordeas hemsida (Nordea)

Från Nordeas utbud av blandfonder kan du välja det alternativ som lämpar sig bäst för din spartid och risknivå: fonder med mindre risk placerar enbart eller mer på räntemarknaden och fonder med högre risknivå endast eller mer på aktiemarknaden. Portföljförvaltaren förvaltar medlen enligt placeringsinriktningen och reagerar på ändringar på marknaden och i framtidsutsikterna för placeringsobjekten. På så sätt så säkerställer portföljförvaltaren att den förväntade avkastningen och risknivån inte ändras. Fonder för sparare förvaltas av Nordea Funds Ab (Nordea2).

8.4 Indexfonder

Indexfonder syftar på en placeringsfond som placerar sina tillgångar i aktier som placerar i dela av fondbolaget valda indexet. Till exempel EURU STOXX 50-indexet. Indexfonden placerar alltså inte i separata aktier, utan köper dem i samma proportion som deras vikt är i indexet. Ett par gånger per år så ändras justeras vikterna i indexet och de aktier som hör till. Enligt direktiven om placeringsfonder så får indexfonder placera högst 20 % av sina tillgångar i värdepapper som är utgivna av samma emittent penningmarknaden (Placeringsfondguiden 2016).

8.5 Specialplaceringsfonder

Det finns olika specialplaceringsfonder som inte faller under någon av ovanstående kategorier. Här kan nämnas hävstångsfonder som i sin placeringsverksamhet aktivt använder derivat. Hedge fund eller hedgefond är en gemensam benämning på mycket olika placeringsfonder där målsättningen är en positiv avkastning i alla marknadslägen. Denna så kallade absoluta avkastning baserar sig på en mycket aktiv placeringspolitik. ETF-placeringsfonder är fonder som noteras i börserna. Med fondens andelar, såsom med aktier, idkas även handel på börserna penningmarknaden (Placeringsfondguiden 2016).

8.6 Fonder via Sparlivsförsäkring

Genom att placera i fonder inom en så kallad sparlivsförsäkring kan man trygga sig från fluktuering en aning, eftersom risken då kan spridas på många olika fonder eller andra typer av placeringar. Sparlivsförsäkringen kan ses som ett slags skal inom vilket man kan placera i ett flertal olika fonder eller andra placeringsobjekt. Sparar man då 100 euro i månaden kan man dela upp den hundra lappen på 10 olika fonder. Ofta innebär även denna typ av sparform att man har möjlighet att köpa in sig i fonder som i normala fall kräver en större minimisumma som insättning. Man har ofta även möjlighet att omplacera besparingarna från en fond till en annan utan de byteskostnader som normalt uppgår för byte av fond. Omplaceringar av denna typ är ofta dessutom skattefria. Sparlivsförsäkringar innebär dock ofta en högre skötselavgift per år och ofta är även besparingar bundna ett visst antal år (Hultkantz & Masalin 2004 s.52-53).

Nordea Målspar, Nordea Capital samt Nordea Vision är Sparlivsförsäkringar som beviljas av Nordea Livsförsäkring. Dessa har en aning olika egenskaper och kostnader, men i huvudsak får placeraren ett avtal med tillgång till flera olika placeringsobjekt. Det går bra att byta placeringsobjekt utan skattekonsekvenser eller övriga avgifter. Avkastningen beskattas först i samband med uttag eller då avtalet går ut. Beroende på avtal kan man även smidigt ta ut sparkapitalet, till exempel en fast summa månatligen. Nordea Vision är en produkt som lämpar sig väl för arvsplanering, det går att styra medlen till arvingarna utan separat testament. Nyttan av sparlivsförsäkringen är bäst då spartiden är lång (Nordea3; Nordea4; Nordea5).

9 FÖRHÅLLANDET MELLAN AVKASTNING TID OCH RISK

Det finns ett klart samband mellan dessa: avkastning, tid och risk. Om man vill ha avkastning på sina besparingar bör man vara beredd på att placera en viss tid och acceptera risk (Hultkrantz & Masalin 2004 s.131). Det finns inte några placeringar som är helt riskfria, däremot finns det placeringar som är mindre riskfria än andra och som erbjuder en bra riskspridning. "Lägg inte alla ägg i samma korg" är ett talesätt inom placeringsvärlden. En portfölj som innehåller många eller olika typer av placeringar är förmodligen den tryggaste placeringen man kan ha. Talesättet har mest fått uppmärksamhet i samband med aktieplaceringar; man ska inte riskera alla sina pengar på enbart ett företags aktier utan sprida ut kapitalet på flera aktieslag (Hultkrantz & Masalin 2004 s.127).

9.1 Avkastning

Fondens avkastning grundar sig på avkastningen på fondens placeringar, det vill säga räntor, dividender samt värdepapprens värdestigning eller -minskning. I en fond kan det finnas olika fondandelar med tanke på utdelningen av avkastningen, avkastningsandelar (utbetalas årlig avkastning) eller tillväxtandelar (avkastningen läggs till fondens värde). Fondandelar som tecknas av privatpersoner är vanligtvis tillväxtandelar. En viktig faktor för värdeutvecklingen på ditt sparande är hur portföljen är balanserad. Det kan till exempel vara en bra idé att ta mer risk om placeringshorisonten är lång och om du har en hög riskbenägenhet. När det närmar sig att du behöver använda ditt sparade kapital är det lämpligt att justera ned risknivån. penningmarknaden (Placeringsfondguiden 2016).

9.2 Risk

En risk är sannolikheten för att något oönskat ska inträffa. Även fonder har någon grad av risk. Risken varierar enligt typ av fond men även i fonder av samma typ kan det finnas märkbara skillnader i risken. Tyvärr tänker man oftast på risken först i det skede då fonden har realiserats eller förverkligas men risken inom placeringsmarknaden är närvarande hela

tiden. Det finns som tidigare nämnt inte några hundra procent riskfria placeringar. Spridning minskar riskerna. Riskkontroll syftar på hur du har valt att placera, vad du gör med avkastningen och hur du skyddar ditt eget kapital (Hultkrantz & Masalin 2004 s.139; Majasalmi 2012 s, 119; Placeringsfondguiden 2016).

Det kan vara klokt att utvärdera fonder baserat på långsiktiga argument och fästa blicken på lägre avgifter, stora förvaltningsresurser och prestationer under 10-årsperioder (Lindmark2 2016). Det finns olika riskmått som man kan ta del av. Det vanligaste riskmålet är total risk, även känt som standardavvikelse. Det mäter den historiska kursrisken, alltså hur svängig fondandelskursen varit.

En person med bra kondition kan springa flera kilometer men för att klara av ett Marathon lopp så behöver man ha utomordentlig kondition. Desto längre du är villig att gå med att öka på ditt kapital, desto större beslutsamhet behöver du ha. Du behöver ha viss kunskap och förståelse för placeringar och placeringsmarknaden samt arbetsredskap och tålamod (Majasalmi 2012 s.216-217).

Fondens risktagningspolitik finns att ta del av ur fondprospektet samt fondens stadgar. Det kan vara skäl att ta reda på hur fonden använder derivaten (ett placeringsinstrument, vars värde baserar sig på värdet på ett underliggande objekt: värdepapper, index, valuta eller rättighet). Fonder som tar större risk använder sig av derivaten, förutom till att skydda sin portfölj, även för så kallad effektiv hantering av portföljen – med detta menas att man strävar efter att öka fondens avkastning med hjälp av eller genom derivaten penningmarknaden (Placeringsfondguiden 2016).

En placerare som inte vill förlora ens en liten del av det egna kapitalet som placeras i fonden, ska välja fonder med låg risk. I praktiken är det nästintill omöjligt att förlora hela det investerade kapitalet om man placerar i fonder. Fondens värde kan dock sjunka under kortare perioder, på grund av misslyckade placeringsbeslut av fondförvaltaren eller ändringar i räntenivån eller börskurserna penningmarknaden (Placeringsfondguiden 2016).

Risk innebär att placeringen inte ger någon avkastning och att värdet på fonden kan sjunka så att en del av kapitalet går förlorat. Att hög risk kan ge högre avkastning är en gammal sanning men det är som sagt inte så per automatik. Risk är något som kan inträffa och som vi inte kan förutspå, och det är inte helt garanterat att du får tillbaka hela din investering

när du sparar i fonder. Inte heller är det säkert att du får en högre avkastning bara för att du tar stora risker. Riskerna varierar beroende på vilken typ av fond du är intresserad av, räntefonder har normala fall en mycket lägre risk än vad en aktiefond har. En globalfond har lägre risk än en branschfond och så vidare. Ju bredare en fond är, det vill säga över ju fler områden och ju mer värdepapper som fonden investerar i, desto lägre är risken i fonden. Motsvarande blir risken högre ju mer nischad en fond är mot ett specifikt område eller bransch penningmarknaden (Placeringsfondguiden 2016).

9.2.1 Marknads- och företagsrisk samt länderrisk

Den risk som orsakas av en allmän nedgång av aktiekurserna kallas för marknadsrisk. Den inverkan som företags framgång har på värdet av aktierna kallas företagsrisk. Aktiefonderna minskar företagsrisken genom att placera kapitalet eller tillgångarna på flera olika objekt och samtidigt i olika branscher, så en misslyckad placering äventyrar inte hela avkastningen. Marknadsrisken kan aktiefonder inte helt undgå genom diversifiering, men risken kan minskas litet genom användning av indexoptioner och -futures (vars underliggande tillgång är ett index som reflekterar förändringarna – till exempel OMX Helsinki 25, som avspeglar förändringen på den finska marknaden). En fond som placerar inom en bransch förknippas med branschrisk. Den här risken innebär att inverkan av recessionen inom en viss bransch på värdet av fondens placeringsobjekt kan vara betydande. Värdeutvecklingen för placeringar inom en viss sektor eller bransch kan avvika avsevärt från den allmänna värdeutvecklingen på värdepappersmarknaden. penningmarknaden (Placeringsfondguiden 2016; OP-fondbolaget 2015).

Fonder som placerar i enbart enskilda länder utsätts för en betydande risk som kallas länderrisk. Risken riktas då till ett enskilt land som kan påverka värdeutvecklingen för fondens placeringar. Den ekonomiska utvecklingen inom vissa marknadsområden är kraftigt beroende av till exempel prisutvecklingen för råvaror, olja eller energi. Ändringar i prisen på råvaror och nyttigheter kan nämligen påverka den allmänna prisutvecklingen på värdepappersmarknaden inom de här marknadsområdena (OP-fondbolaget 2015).

9.2.2 Ränterisken

Räntefondernas utveckling påverkas av förändringar i räntenivån. Med ränterisk avses att värdet av fondens placeringsobjekt kan ändra då den allmänna räntenivån stiger eller sjunker. Ändringarna i räntorna påverkar omvänt fondens värde, dvs. då räntorna stiger har det en negativ inverkan på placeringsobjektets nuvärde och då räntorna sjunker har det en positiv inverkan på placeringsobjektets nuvärde. Om man då placerar i ett masslån med fast ränta så sjunker värdet på masslånet (emittenter kan ta lån av allmänheten genom att emittera ett masskuldebrevslån eller masslån) vid en räntehöjning och tvärtom. Förändringar i räntenivån avspeglar sig på värdet i räntefondens andelar. Räntefonderna är även förknippade med att lånets emittent (ett företag, staten, kommun eller annat offentligt samfund som har rätten att emittera värdepapper) inte klarar av att betala ränta eller återbetala lånet (Placeringsfondguiden 2016).

Mätaren för räntefondens avkastning- och prisrisk kallas duration. Duration är ett mått på avkastnings- och prisrisken för den tid som kapitalet och räntan för ett skuldebrev eller en fondandel i medeltal betalas tillbaka till placeraren. Duration mäter också hur känsligt värdet på skuldebrevet är för förändringar i räntenivån. Ju längre duration desto större är risken. Till exempel en duration med siffran 5 betyder att skuldebrevets pris ändras med cirka 5 % ifall ränteavkastningen förändras med en procentenhet eller den modifierade durationen 0,25 betyder att då räntenivån på en gång stiger med en procentenhet, sjunker nuvärdet av fondens placeringar med 0,25 procent (Placeringsfondguiden 2016).

9.2.3 Valutarisken

Placeringar som är utanför euroområdet förknippas naturligt också med en valutakursrisk. Ifall dollarn stiger och förstärks med 10 % gentemot euron, så stiger värdet på en placering i dollar med 10 % och tvärtom. Med fondens valutakursrisk avses att värdet av fondernas placeringar i andra valutor än euro varierar till följd av ändringar i valutakurserna. Om fondens valuta är euro, men den har placeringar också i andra valutor, påverkas placeringarnas värde av förändringar i valutakurserna. Valutaförändringarna i relation till euron påverkar fondens värde så att värdet av t.ex. fondens placeringar i USD stiger då

USD stärks jämfört med euron och sjunker då USD blir svagare i förhållande till euron. (Placeringsfondguiden 2016).

9.2.4 Psykologiska risker

Om man granskar börsindex bakåt i tiden kan man se tydliga överdrivet stora svängningar i börsindex under vissa perioder. Ofta är det nyheter som har satt igång kraftiga rörelser på placeringsmarknaden, men den ekonomiska effekten av dessa nyheter är nästan alltid mindre än förändringen i börsvärdet. Efter sådana svängningar så följer ofta en brant återhämtning, trots att den ekonomiska effekten finns kvar. Förklaringen till sådana överdrivet stora svängningar är att människor reagerar känslomässigt och låter sina beslut påverkas av psykologiska aspekter. Det kan vara fråga om en känsla av girighet och/eller rädsla, vilket leder till ett slags flockbeteende på placeringsmarknaden. De finns spekulanter som försöker dra nytta av känslomässiga reaktioner, genom att till exempel sälja i början av ett ras och senare köpa tillbaka till ett lägre pris, vilket förstärker svängningarna. Det kan löna sig att vara modig och göra tvärtom. Desto större svängningarna är, desto mer lönar det sig att göra tvärtom gentemot "flocken" och undvika girighet efter branta börsuppgångar. Det gäller helt enkelt att försöka köpa billigt och sälja dyrt. För att lyckas hålla känslorna i styr och lyckas med denna strategi, underlättar det om du har en tydlig uppfattning om när aktie- eller placeringsmarknaden är så kallat normalt värderad. Det kan vara svårt att avgöra när markanden är "normalt värderad", för överdriven optimism eller pessimism kan behålla greppet i flera år. Dock finns det olika diagram av nyckeltal som ger ett bra stöd för hur det lönar sig att agera. Till exempel genomsnittligt p/e, direktavkastning och kurs/eget kapital. Läs mer om nyckeltal i senare kapitel. (Lindmark 2016).

Om vi ser tillbaka på de placeringar som finländare gjorde i inhemska fonder under året 2016 så var året totalt sett ett bra år för de inhemska fonderna. I början av året placerades det vemodigt bland annat på grund av den osäkra amerikanska ekonomiska tillväxtutsikterna, strukturella förändringar i den kinesiska ekonomin samt priset på råvaror och kollapsen på oljan som skapade viss oro. Nyheter och händelser som händer omkring oss ute i världen påverka hela världsekonomin och världsbilden och publiceras det mycket

negativt som ger orosväckande känslor så påverkar det i sitt led placeraren även psykiskt. Man blir osäker och agerar därefter (Suomen sijoitustutkimus 2016).

9.2.5 Force Majeure risk

Med Force Majeure-risker avses faktorer som är oberoende av avtal eller på förhand oförutsägbara händelser som innebär risker för en eventuell fortsatt verksamhet och för vilka avtalsparterna inte är ansvariga. Force Majeure-risker kan vara allvarliga naturkatastrofer, uppror, strejk och krig. Realiseringen av Force Majeure-risker kan i väsentlig grad påverka t.ex. priset på värdepapper som utgör placeringsobjekt för fonden eller fondens möjlighet att bedriva värdepappershandel. Till följd av det här kan realiseringen av Force Majeure-risker påverka tidtabellen för fondinlösningar (OP-fondbolaget 2015).

9.2.6 Aktiv risk

Med aktiv risk avses den risk som aktiv portföljförvaltning medför i relation till jämförelseindexet. Med aktiv portföljförvaltning (vilket i korthet innebär aktiva bedömningar om placeringsobjektens positiva eller negativa utveckling) försöker man nå en avkastning som är bättre än jämförelseindexet. En aktiv bedömning tar sig i allmänhet uttryck så att viktningarna av fondportföljens placeringar avviker från jämförelseindexet. Portföljförvaltaren håller de placeringar som enligt hans bedömning ger fonden bättre avkastning i övervikt och på motsvarande sätt håller han placeringar med sämre avkastningsförväntningar i undervikt. Till följd av aktiv risk kan fondens värdeutveckling avvika från jämförelseindexets värdeutveckling både på kort och på lång sikt. På motsvarande sätt avser passiv portföljförvaltning att man håller sig till placeringar som följer jämförelseindexet och på så sätt försöker nå en avkastning som följer jämförelseindexets avkastning (OP-fondbolaget 2015).

9.2.7 Likviditetsrisker

Med likviditetsrisk inom fondplaceringar så avses en situation där värdepapper som utgör fondens placeringsobjekt inte kan omvandlas till kontanter enligt önskad tidtabell och/eller till ett skäligt pris. Om likviditetsrisken är hög så tyder detta på att handeln med värdepapper är antingen långsam eller så är handelsvolymen liten. Om ett värdepapper köps eller säljs under de här likviditetsförhållandena kan placeringens värde fluktuera kraftigt uppåt eller neråt. Med likviditetsrisk kan man också förstå en situation där det inte är möjligt att bedriva handel med värdepapper till exempel till följd av ett avbrott i börsverksamheten. Om likviditetsrisken realiserar, kan det utöver värdepapprets prisutveckling också påverka tidtabellen för inlösendet av fondandelar (OP-fondbolaget 2015).

9.2.8 Kreditrisk

Värdet av fondens placeringar kan påverkas av något som kallas för kreditrisk. Med kreditrisk avses att värdet av fondens placeringsobjekt kan fluktuera eller ändra då när kreditriskpremierna ökar eller minskar på värdepappersmarknaden. Med kreditriskpremie avses riskpremien hos låneemittentens skuldebrev i relation till skuldebrev emitterade av staten. Förändringarna i kreditriskpremien påverkar fondens värde omvänt. Alltså då när riskpremierna höjs så har det en negativ effekt på placeringsobjektets värde medan en sänkning av riskpremierna har en positiv effekt på placeringsobjektets värde. I fondens placeringsverksamhet beaktas kreditrisken genom att sprida tillgångarna på skuldebrev emitterade av flera emittenter och genom att hålla emittenternas rating och förändringarna i den under noggrann uppsikt (OP-fondbolaget 2015).

9.2.9 Politisk risk

Marknaden som är föremål för fondens placeringar förknippas med en politisk risk som kan realiseras som en marknadsrisk som påverkar fonden. En dylik politisk risk kan vara krig samt överraskande förändringar i den ekonomiska politiken eller politiska omvärlden inom det marknadsområde som utgör föremål för fondens placeringar. Det här kan på så

sätt ha mycketoväntade effekter på värdet på de värdepapper som utgör placeringsobjekt för fonden.

Marknaden som utgör föremål för fondernas placeringar har en politisk risk som kan realiseras som en operativ risk som påverkar fonden. En dylik politisk risk kan ta sig uttryck i olika sanktioner, som kan vara skattepåföljder eller valutaregleringar eller svårare hemtagning av tillgångar från utlandet. De här faktorerna kan ha effekter på värdet på de värdepapper som utgör placeringsobjekt för fonden eller på fondernas tidtabell för inlösen av fondandelar (OP-fondbolaget 2015).

9.2.10 Operativa risker

Med operativa risker avses risk med anledning av olika externa faktorer och teknik eller av brister i verksamheten hos personal, organisation eller de interna processerna. De här riskerna kan realiseras som funktionsstörningar i IT-systemen beträffande clearing- och förvarssystem för handel och de kan ha negativ inverkan på handeln med värdepapper som utgör placeringsobjekt för fonden. Hit kan man också räkna eventuella ändringar i personal och organisation vilka kan påverka företagets aktieägare eller placeringarna (OP-fondbolaget 2015).

9.2.11 Aktiemarknadsrisker

Fonder som placerar på aktiemarknaden förknippas alltid med en risk för fluktuationer i placeringens marknadsvärde. Den allmänna utvecklingen på aktiemarknaden inom de marknadsområden där fonden placerar, påverkar likväl fondens värde. Fondens värde kan då fluktuera kraftigt på kort sikt. Om placeringstiden är lång så ökar däremot sannolikheten för positiv avkastning och sannolikheten för negativ avkastning minskar. Även aktiemarknadsrisken kan regleras och minskas i fonden genom att sprida placeringarna på olika verksamhetsområden, geografiskt och i olika företags aktier (OP-fondbolaget 2015).

9.3 Placerings-tid

Placerings-tiden är betydelsefull, bland annat för att i kortsiktiga placeringar kan avgifterna och kostnaderna för fonden eller en kursnedgång sluka en del av avkastningen. Det finns olika fonder som lämpar sig olika bra för kortfristiga samt långfristiga placeringar (Placeringsfondguiden 2016).

10 RISKMÅTT OCH CENTRALA NYCKELTAL

Prisvariation eller volatilitet är ett av de mest använda riskmått som används då det kommer till placeringar. Harry Markowitz är en av de forskare som idkat mest vetenskaplig forskning inom ämnet. De viktigaste resultaten från hans forskning är prisvariationen, alltså risknivån. I en aktieportfölj som innehåller flera olika företags aktier är risken radikalt lägre än i de portföljer som innehåller enbart ett eller få aktieslag. Därför är det skäl att placera mångsidigt, om man vill ha en optimal portfölj ur riskminimeringssynvinkel (Hultkrantz & Masalin 2004 s.127). Vissa riskmått kan nästan anses vara obegripliga. Det vanligaste riskmålet är total risk, som även är känt som standardavvikelse. Det mäter den historiska kursrisken, alltså hur svängig fondandelskursen varit. Aktiv risk, eller tracking error är ett annat riskmått som kan användas och som är ganska vanligt.

10.1 Volatilitet

Med fondens volatilitet avses fondandelens värdefluktuationer uppåt eller neråt. Då placeringens volatilitet ökar så ökar också placeringens möjlighet till vinst eller förlust, eftersom fondandelens värdefluktuationer är större (Fondbolagens förening).

10.2 Tracking Error

Tracking error kallas även aktiv risk och anges vanligen i fondens årsrapport. Tracking error talar om hur mycket fondens utveckling avviker från sitt jämförelseindex. Det

innebär att aktiv risk även är en indikator på hur aktiv fondförvaltaren har varit. Ju högre aktiv risk, desto aktivare förvaltningsfond är fonden. Storleken på tracking error påverkas bl.a. av följande faktorer: förvaltningsprovisionen, transaktionskostnaderna, handelskostnaderna, stora uppdrag, skatter, indexbalanseringen, icke likvida aktier samt omplacering av utdelningar (Fondbolagens förening (u.å.).

10.3 Sharpe-kvoten

Riskjusterad avkastning visar avkastningen i förhållande till fondens risk. Ju högre värde, desto bättre. Då är avkastningen hög i förhållande till den tagna risken. Sharpe kvoten som riskmått bör enbart jämföras med liknande fonder (Fondbolagens förening (u.å.).

10.4 Standardavvikelse

Det vanligaste måttet för att mäta risk är standardavvikelse. Standardavvikelsen är den risk/avkastningsindikator som alla fonder redovisar i sina faktablad. Fondens standardavvikelse, beräknad på avkastningen under de senaste fem åren avgör vilken klass fonden hör till. Standardavvikelse är ett mått på hur avkastningen i en fond över tiden avviker från medelvärdet. En hög standardavvikelse visar att fonden haft stora svängningar. Anta att en fond har en standardavvikelse på 10 % (mätt på 3 år) och medelavkastningen ligger på 5 % (mätt på 3 år). Förenklat innebär det att fonden kommer att ge en avkastning mellan $5+10=15\%$ och $5-10=-5\%$ i de flesta fallen (i 7 av 10 år kommer avkastningen se ut så). I väldigt extrema fall kommer avkastningen att vara mellan $5+20=25\%$ och $5-20=-15\%$. Standardavvikelsen bygger på statistik och med hjälp av den kan man få en signal på hur avkastningen kan variera. Om man vill ha en stabil fond väljer man en med låg standardavvikelse. Har man en låg standardavvikelse är avkastningen över tiden alltså ganska jämn och det innebär en lägre risk (Fondbolagens förening (u.å.).

Figur 6: Bild som beskriver måttet standardavvikelse (Fondbolagens förening)

10.5 Betavärde

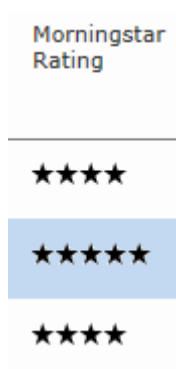
Betavärde är ett mått som förklarar fondens känslighet för marknadens svängningar. Här mäts fondens avkastning historiskt mot dess jämförelseindex. Har fonden ett beta över 1 så ökar troligtvis fondens värde mer än jämförelseindex vid en positiv marknadstrend och minskar vid en negativ marknadstrend. Ett högt beta är alltså till en fördel vid stigande marknad, men till en nackdel vid en sjunkande marknad (Fondbolagens förening (u.å.).

10.6 Duration

Måttet duration används för att mäta risk i ränteplaceringar och är ett vägt genomsnitt av återstående löptid för fondens räntebärande värdepapper mätt i dagar (Fondbolagens förening (u.å.).

11 MORNINGSTAR

Morningstar startade 1984 i Chicago, USA. Målet med Morningstar var bland annat att ge alla investerare en möjlighet att jämföra fonder med historisk avkastning justerad för skillnader i risker och kostnader. Sedan 1984 har Morningstar utvecklat beräkningarna men det grundläggande målet är det samma. Morningstar rating (figur 6) avgör fonden i en objektiv matematisk beräkning som är baserad på fondernas andelskurs. Subjektiva åsikter (om fonderna, fondbolagen samt förvaltarna) existerar inte i Morningstar ratings.

Figur 7: Morning Star rating (Morningstar)

Det finns fonder som inte får en Morningstar rating, orsaken kan vara att fonden är yngre än 3 år eller att Morningstar inte har lyckats få tillräcklig information för att placera fonden i någon kategori. Om fonden har bytt placeringsinriktning så är fondens historiska resultat inte längre relevant, och då kan inte fonden få Morningstar rating.

Tre grundläggande faktorer tas alltid i beaktande; fondens historiska avkastning, risk samt kostnader. Det kan dock vara bra att hålla i minnet att fondens historiska resultat omöjligt kan förutspå vilka fondkategorier som kommer att ge bäst avkastning i framtiden.

Morningstar grupperar fonder som har liknande placeringsinriktning (baserat på faktiskt innehav av värdepapper) i kategorier. Morningstar försöker att skapa en rättvis jämförelse genom att ta hänsyn till fondernas dolda samt synliga avgifter samt fondernas köp- och sälj avgifter. Morningstar rating beräknas på fondernas resultat de senaste 36 månaderna, 60 månaderna samt 120 månaderna. Dessutom beräknas en Total Morningstar rating som ett vägt medelvärde av Morningstar rating de tre tidsperioderna. Morningstar anger att

svängningarna i andelskursen under deras mätperioder eventuellt inte perfekt avspeglar fondens faktiska risktagande, därav fokuserar de även på att ta reda på samt analysera samtliga innehav i fonden. Morningstar använder den mest aktuella information som finns tillgänglig och gör utav den informationen den bästa möjliga riskjusteringen. De använder en metod som baserar sig på ett explicit antagande om investerarnas nyttofunktion, alltså den nytta som investerarna upplever när fondens andelskurs ändrar. Investerare föredrar normalt en jämn avkastning, med andra ord, man ogillar risk. Således reflekterar Morningstars riskjustering av fondernas avkastning just detta, ju jämnare kursutveckling desto högre Morningstar rating (Morningstar Rating 2016).

Morningstar rangordnar varje fondkategori efter ovan nämnda justeringar av avkastningen (skillnader i risk samt köp- och säljavgifter). Drygt en vecka efter varje månadsskifte offentliggörs nya fondbetyg som baserar sig på fondernas resultat till den sista andelskursen i föregående månad. Morningstar Europe Star Rating beräknas på 3, 5 och 10 månader. Därmed kan fondernas Rating skilja sig mellan månader, precis som fondernas avkastning relativt konkurrerande fonder varierar. Slutligen beräknas Total Morningstar Rating som ett genomsnitt av 3-årig, 5-årig samt 10-årig Morningstar Rating. Det är i första hand denna som visas för varje fond. Denna Rating speglar mer information om fonden. Total Morningstar rating beräknas enligt följande:

Historisk avkastning	Vikter	Rating
36 - 59 månader	Total = 100%	3-årig Rating
60 - 119 månader	Total = 60%	5-årig Rating
	40%	3-årig Rating
120 månader eller mer	Total = 50%	10-årig Rating
	30%	5-årig Rating
	20%	3-årig Rating

Figur 8: Total Morningstar Rating

Morningstar rating är ett första steg i gallring bland fonder inom den fondkategori du önskar placera i. Andra viktiga faktorer är hur fondens innehav fördelar sig mellan länder och branscher, förvaltningsstil (fokusering på små eller stora bolag samt på tillväxt- eller värdeaktier), risknivå, fondförvaltarens erfarenhet och fondens avgifter. Man bör även ta hänsyn till hur övrigt sparande är fokuserat samt förväntad spartid och ens egen personliga syn på risk. Även beskattning kan vara bra att ta i beaktande. Morningstar Rating poängterar att de inte tar hänsyn till individuella skillnader utan baseras på en jämförelse av avkastning, risk samt avgifter under senaste tre till tio åren. Morningstar rating kan ge stöd och hjälp till att hitta en bra fondförvaltare, men kan omöjligt spå framtidsutsikter (Morningstar Rating (u.å), 2016).

12 BESKATTNING

Privatpersoners samt dödsboms inkomster uppdelas i förvärvsinkomster och kapitalinkomster. Förvärvsinkomster är t.ex. löneinkomster, pensionsinkomster och en del av företag - och lantbruksinkomsterna. Förvärvsinkomsterna beskattas progressivt, dvs. då inkomsterna stiger, stiger också skattesatsen. Kapitalinkomster är t.ex. försäljningsvinster på aktier och placeringsfonder, placeringsfondernas avkastningsandelar, hyresinkomster samt en del av företag - och lantbruksinkomsterna. I enlighet med skattelagstiftningen i Finland är placeringsfonderna skattefria samfund och de betalar ingen inkomst- eller förmögenhetsskatt deklARATIONEN (OP-fondbolaget 2015).

Den avkastning som delas ut till fondens andelsägare och den eventuella försäljningsvinsten i samband med inlösen av fondandelar, det vill säga överlåtelsevinsten, är kapitalinkomster som det uppbärs skatt på. Ur spararens och placerarens synvinkel är skatterna en kostnad. Skattekostnader går däremot att undvika eller lätta på genom litet planering. Skatteoptimering är lagligt då personer tar skatterna i beaktande då de planerar sin ekonomi, det vill säga om man gör ett kringgående av skatter – en ändring i sin ekonomi med skatteminimering som skäl (olaglig skatteoptimering handlar om att gömma eller ange felaktig information). Skatteoptimering är en del av professionell förmögenhetsförvaltning (Hultkrantz & Masalin 2004 s. 87).

Avkastningen på fonderna beskattas enligt kapitalinkomstbeskattningen. För allmännyttiga samfund är innehavet av fondandelar, avkastningsandelarna och överlåtelsevinsterna skattefria. Beträffande andra samfund tillämpas respektive skattebestämmelser. Avkastningsandel betalas bara på placeringsfondernas avkastningsandelar. På tillväxtandelarna betalas ingen årlig avkastningsandel, utan avkastningen kapitaliseras. Den avkastning som placeraren får på tillväxtandelarna beskattas först i samband med försäljningen av fondandelarna som en eventuell försäljnings- eller överlåtelsevinst. Vid inlösen av fondandelar så innehåller fondbolagen skatten för avkastningen i samband med utbetalningen. Fondbolaget lämnar i allmänhet dessa uppgifter till skattemyndigheterna, varvid de är färdigt förhandsifyllda i skattedeklarationen. Vanligtvis betalar man skatt även då man byter från en fond till en annan (undantagsvis fonder inom sparlivsförsäkringar). Kapitalinkomstskatt betalas på vinsten av placeringar, dividender samt avkastning på fonder men även inkomster av utländska placeringar samt övriga försäljnings- och överlåtelsevinster. På de beskattningsbara kapitalinkomsterna betalas från och med 2015 en 30 procents skatt till den del av beloppet på högst 30 000 euro. För den del av den beskattningsbara kapitalinkomsten som överstiger 30 000 euro betalas i skatt 34 procent. Dock är direkta dividender från börsbolag till 85 procent beskattningsbara (Hultkrantz & Masalin 2004. s.92; Placerarens skatteguide 2016 s. 4-5).

Fonder kan anses ha en fördel i beskattningen gentemot aktier. Som fondandelsägare så står själva fondbolaget för beskattningen av vinsten när fondbolaget köper och säljer värdepapper (aktier) för din del. Som fondandelsägare betalar du skatt först då när du likviderar dina fondandelar och avkastningen till pengar. Som aktieplacerare betalar du skatt hela tiden när du köper och säljer aktier (Harjupää & Sjögren 2014 s.178).

Överlåtelsevinsten uträknas genom att från inlösningspriset avdra teckningspriset och kostnaderna för anskaffning. Alternativt kan det så kallade anskaffningsuttagandet även användas, då får man från inlösningspriset dra av 40 % som anskaffningsutgift för fondandelar som ägts i minst tio år och 20 % på fondandelar som ägts en kortare tid. I skattedeklarationen uträknas försäljningsvinsterna automatiskt på det sättet som är det förmånligaste alternativet för den skatteskyldige (Placerarens skatteguide 2016 s. 4-5).

Om en ägare av avkastningsandelar inte har anvisat Fondbolaget något bankkonto, på vilket avkastningsandelar kan betalas, överförs en avkastningsandel, som inte uttagits inom

fem år räknat från den första uttagsdagen, tillbaka till Fondens innehav. Eftersom A-andelarna är tillväxtandelar, kapitaliseras en andel som motsvarar den på B-andelarna utdelade avkastningen på A-andelarna så att A-andelarnas relativa andel av fondens kapital ökar och så att värdet av A-andelarna inte förändras till följd av avkastning utdelningen.

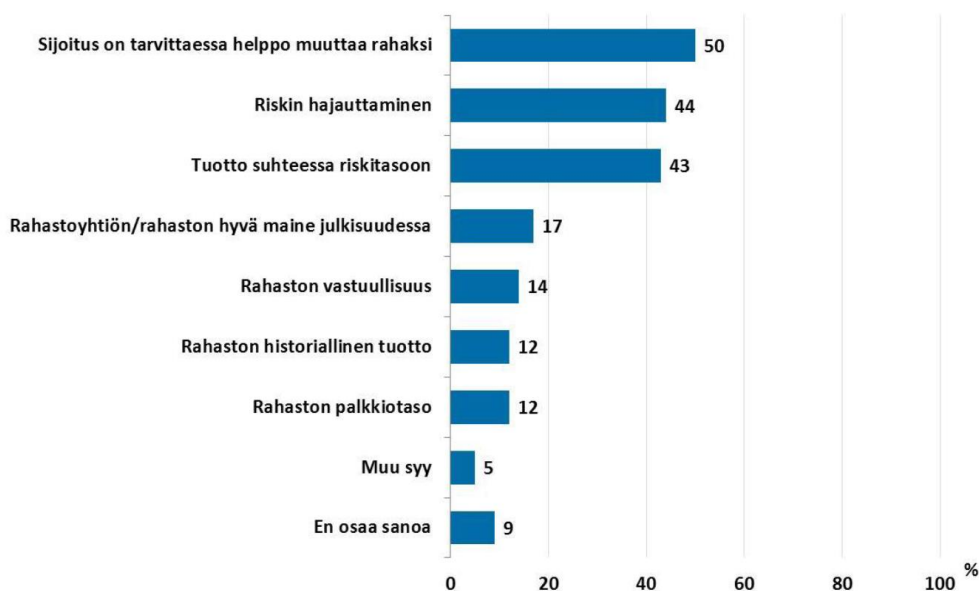
Fondbolaget meddelar skatteförvaltningen årligen före utgången av januari om de avkastningsandelar som fondbolaget betalat ut under föregående kalenderår och om placeringsfondernas inlösningar, anskaffningspriset och anskaffningstidpunkten för de inlösta andelarna, eventuella kostnader för inlösning och teckning samt antalet fondandelar som andelsägarna innehar. Placeraren ska kontrollera den förifyllda skattedeklarationen som han får av skattemyndigheterna och meddela eventuella fel och brister. Placeraren ska i den förifyllda deklarationen uppge sina överlåtelsevinster och -förluster. Dessutom ska placeraren spara de verifikat som gäller placeringarna fastän de inte längre fogas till deklarationen (OP-fondbolaget 2015).

13 FÖRDELAR MED ATT PLACERA I FONDER

Det finns många fördelar med att spara i fonder, speciellt om man vill ha avkastning på det egna kapitalet men ändå inte vill ta alltför stor risk eller inte vill sätta ner så mycket egen tid på att aktivt förvalta sina placeringar. Enligt Finansinspektionens undersökning om finländarens vanor att placera i fonder (utförd 2015, publicerad år 2016) så är den främsta orsaken till att man valt att placera i fonder för att placeringen är lätt att förvandla till pengar (det är lätt att realisera sina fondandelar till kontot). 50 % av respondenterna har angett det som orsak medan 44 % anser att den främsta fördelen med fondplaceringar är att risken är spridd. Avkastning i förhållandet till risknivå är även en orsak som ligger högt på respondenternas lista, hela 43 % har svarat att det är anledningen till att de har valt just fonder som placerings/sparande alternativ (Finanssialankeskusliitto 2016).

Tabell 5: Finansinspektionens undersökning om finländarens vanor att placera i fonder

(Finanssialankeskusliitto 2016).

14 TIPS FÖR ETT FRAMGÅNGSRIKT FONDSPARANDE

När du har bestämt dig för vilken typ av fond du är intresserad av kan du börja analysera de olika alternativen inom varje kategori. En informationskälla kan vara media men även fondbolagens egna rapporter eller fondprospektet är bra. Många fondbolag har ganska gedigna material där de går igenom sina strategier, tankar och resultat.

Det är ganska vanligt att fondsparare väljer fonder som utvecklats bra på kort sikt men hur utvecklingen har varit på kort sikt säger ingenting om hur utvecklingen kommer att se ut framöver. Historia är ingen garanti för framtiden. Det finns mycket att ta hänsyn till när man analyserar fonder - historisk utveckling är naturligtvis en del, placeringsinriktning en annan och inte minst avgifter är viktigt att titta på. Dessutom finns det olika sidor och tjänster som ger betyg åt olika fonder beroende på en mängd faktorer som också kan vara

bra att ta hänsyn till. En bra start när du vet vilka typer av fonder du är intresserad av är att välja ut 5-10 stycken fonder som liknar varandra. Jämför den historiska avkastningen, avgifterna, betygen och placeringsinriktningen. Den fond som presterar bäst i din jämförelse så väljer du.

5 tips för framgångsrikt fondsparande:

1. Investera enbart pengar du kan vara utan.
2. Bestäm dig för vad syftet med investeringen är.
3. Bestäm dig för vilken placeringshorisont du har.
4. Välj vilka risker du är villig att ta.
5. Analysera olika fonder och välj de som är bäst utifrån dina planeringsparametrar.

Så här kan du minska riskerna:

1. Sprid ut ditt sparande över fler fonder.
2. Sprid ditt sparande på fler geografiska och regionala områden.
3. Var långsiktig.
4. Fördela dina inköp över tiden. Om du kontinuerligt investerar i ditt fondsparande minskar du risken för att köpa när börserna står på tillfälliga toppar. Ett månadssparande kan vara ett bra sätt att minska risken för att köpa vid ”dåliga” tillfällen.
5. Investera enbart i fondbolag som är registrerade och under tillsyn av Finansinspektionen eller motsvarande myndighet i utlandet.

15 EGNA ÅSIKTER OM SPARANDE OCH FONDPLACERINGAR

Placeringar är tidskrävande men något som var och en borde satsa lite av sin tid på. I grund och botten handlar det om din egen ekonomiska framtid och jag tror att det närmare är en

fråga om inställning. Personligen är jag av den åsikten att var och en som har en regelbunden inkomst borde se till att den har någon form av sparande. Endast sparande i spargrisen eller på ett konto är inte att rekommendera på grund av inflationen och då är fonder ett ypperligt alternativ för att få avkastning och en bra riskspridning på köpet. Dock måste man sätta ner lite tid på att för det första gå igenom sin privatekonomi och sedan göra en strategi för sitt sparande. Det allra viktigaste är att uppmärksamma placeringstiden och ens personliga inställning till risk.

Vanligtvis kostar det ingenting att gå och diskutera med banken så det rekommenderar jag att var och en gör om man inte absolut vill analysera fonder själv. Vill man göra grovjobbet själv så är det ganska tidskrävande till en början och ytterst viktigt att man funderar över sitt mål med sparandet, så att tidsperspektiv och att avkastningsförväntning går hand i hand med risken. Dessutom gäller det att verkligen läsa in sig på några fonder och ta del av fondförvaltarens tankar innan man fattar beslut.

Min personliga uppfattning om varför personer låter bli att spara är för att de avfärdar sparandet på grund av att de inte har ekonomisk möjlighet till att lägga undan en slant. Där tror jag att merparten egentligen har bra möjlighet att sätta undan en liten slant varje månad om dessa personer på allvar såg över sin ekonomi och inte lät olika undanflykter ta över. Det är till viss del fråga om självdisciplin, till viss del planering.

Personligen anser jag att det är bra att placera vid sidan av låneamorteringen. Tjänar man en extra slant ska man inte sätta den slanten helt på att korta av på sitt lån utan helt eller delvis placera pengarna. Det är bra att ha en slant undangömd för överraskande utgifter och då lånet är avbetalat kan det ju vara trevligt att, förutom att vara skuldfri, dessutom ha sparkapital.

16 INNEHÅLLSANALYS

För att få ett perspektiv på teorin så har jag intervjuat privatpersoner som sparar i fonder. Med dessa intervjuer har jag främst varit intresserad av att ta reda på hur dessa personer har gått tillväga när de har börjat investera i fonder, det vill säga huruvida de har tagit hjälp av en placeringsrådgivare på sin bank eller om de har valt fondplacering/-ar själva. Jag

ville även veta hur ofta de investerar i sin fondportfölj, är det fråga om sporadiska engångsinsättningar eller regelbundet sparande. Dessutom har jag varit intresserad av huruvida man har eller inte har lagt upp en strategi för sitt sparande och om man har ett mål med sparandet. I intervjuerna tog jag även upp frågor om huruvida man följer eller inte följer fondens utveckling och hur ofta. Vad har man uppmärksammat i val av fond och hur medveten är man om risken och kostnaderna med sin fondplacering/-ar.

Intervjuerna har bidragit med innehållsanalys som syftar på en empirisk vetenskaplig metod som används för att dra slutsatser om innehållet i olika slag av kommunikation, i detta fall intervjuer. Innehållsanalys och djupintervjuer är metoder inom kvalitativ forskning.

Jag har slumpmässigt valt ut fyra personer inom min bekantskapskrets som inte är familjemedlemmar eller nära vänner. Personerna som intervjuats är i detta arbete anonyma och jag har därmed valt att kalla dessa personer för person A, person B, person C samt person D.

Förutom att jag har intervjuat privatpersoner som sparar i fonder så har jag intervjuat två sakkunniga personer som jobbar med placeringsverksamhet på Nordea. Lena Lassas jobbar idag som kapitalförvaltare på Nordeas kontor i Mariehamn. Till hennes huvudsakliga arbetsuppgifter hör placeringsrådgivning och kapitalförvaltning som helhet. Lena har en egen kundportfölj med Nordea Premium kunder. Tidigare har Lena jobbat som Personlig bankrådgivare, på Nordea Livförsäkring, som placeringsexpert samt på Nordeas Private Bank. Lena har således en mycket bred kunskap om placeringar från sina olika tjänster på Nordea. Förutom Lena Lassas har jag intervjuat Mikaela Asplund som är personlig bankrådgivare sedan ett och ett halvt år tillbaka, även hon stationerad i Mariehamn. Mikaela har varit på Nordea i sju år och har tidigare arbetserfarenhet från företagssidan.

Innan jag gjorde intervjuerna läste jag noggrant igenom min teori och funderade på hurdana frågor jag bör ställa för att hålla mig objektiv under samtliga intervjutillfällen. Jag ställde upp litet olika frågor för intervjuerna med privatpersoner i motsats till intervjuerna med placeringsexperterna. Jag gick igenom frågorna ett flertal gånger innan själva intervjun för att säkerställa att intervjuerna skulle vara djupgående och att jag verkligen skulle få svar på sådana frågor som jag tar upp i teoridelen av arbetet.

17 RESULTATANALYS

Överlag så stämmer resultatet från intervjuerna relativt bra överens med teorin eftersom också teorin poängterar att vi alla är olika och därmed har olika synsätt på placeringar, bör ha olika strategier och vi har olika möjligheter när det kommer till sparande. Därför bör man alltid göra sin egen strategi och inte ta emot placeringsråd av sina grannar eller bekanta. Man bör hålla sig kritisk inställd till vad nyheterna och media säger samt hålla sig realistisk inställd till sin sparplan. Hur man har kommit igång med sparandet är väldigt olika, det kan vara fråga om att spara för att förverkliga en dröm eller för pensionen eller helt enkelt för att ha en buffert utan att ha ett specifikt mål med sparandet. Medvetenhet om risker och avgifter kan vara litet av en tolkningsfråga. Överlag så anser sig respondenterna ha bra eller tillräckliga kunskaper om placeringsmarknaden, med vad jämför man med? Sedan finns det personer som placerar men inte bryr sig om risker men som ändå är medveten om risken med placeringen och placeringens karaktär. Vad händer om man på riktigt skulle förlora allting man sparar ihop, skulle man börja bry sig då?

17.1 Privata fondplacering

Person A är 32 år, singel och jobbar som chaufför. Person A berättar att han har en fondplacering som han sparar i regelbundet. Samma dag som han får lön så dras det av en summa om 50 euro till fonden. Han började spara månatligen i samband med rekommendation från banken då han lyfte bostadslån. Det gjordes då en plan för sparandet på banken. Han har inte uppdaterat den planen sedan han öppnade fonden för ca 3 år sedan.

Person A berättar att han inte har tänkt desto mera på kostnaden med sin fond men att det säkerligen nämndes då han var inne på banken och skrev på fondavtalet. Person A har inget särskilt ändamål för sitt sparande i fonden, han sparar främst för att spara och man kan väl se det som en slags buffert för överraskande utgifter eller framtida anskaffningar. Under åren han har sparar så har en gång lyft realiserat andelar ur fonden. Då behövde han pengar för mellanpengen i samband med byte av bil och var glad över att inte behöva ta ett lån för det ändamålet.

Person A följer inte sin fond aktivt och i hans bekantskapskrets diskuteras det inte placeringar eller placeringsmarknaden överhuvudtaget. Han medger dock att de med kompisarna kan diskutera nyheter, politik och vad som händer i världen men person A berättar att han egentligen aldrig har tänkt på att även dessa nyheter kan direkt eller indirekt påverka hans fondplacering. Han följer med nyheterna aktivt men tänker inte desto mera på att allting som händer i världen även hänger ihop med vad som händer på placeringsmarknaden och således även direkt eller indirekt kan påverka värdeutvecklingen i hans fondportfölj. Person A berättar att han har en blandfond, men han kan tyvärr inte desto mera svara på tyngdpunkten på varken räntemarknaden eller aktiemarknaden.

Eftersom person A inte aktivt följer med fondens utveckling så säger han att han förmodligen inte reagerar på om fonden skulle ligga litet på minus. Det är pengar han skulle överleva utan men han erkänner att han förmodligen skulle lyfta tillbaka sitt fondkapital i sin helhet och avsluta fonden om något drastiskt skulle hända och han skulle få veta att han kommer att förlora hela sitt kapital. Beskattning är något han inte desto mera har funderat på men är medveten om att avkastningen beskattas enligt beskattning för kapitalinkomst. Detta märkte han när han lyfte ut litet av sitt kapital för att köpa en ny bil, då beskattades en del av summan som han lyfte.

Person B är i 55-års åldern, skild och jobbar inom hälsvården. Till utbildningen är hon närvårdare. Person B har till skillnad från Person A en viss rutin på att följa med utveckling av sin fondplacering. Person B berättar att hon har för vana att följa med sin fonds utveckling alltid nu och då, i samband med inloggning i nätbanken brukar hon samtidigt kasta ett öga på sina placeringar. Det vill säga i snitt en gång i veckan. Person B inledde sitt fondsparande i samband med ett arv då hon öppnade fonden och gjorde en större engångsinsättning. Person B har månatligen sparat i sin fond och placerat under ett flertal år, under cirka tio års tid. Just nu sparar hon inte i fonden på grund av att den privata ekonomin inte ger utrymme till att sätta undan en månatlig summa varje månad just nu. Hon planerar dock att fortsätta spara regelbundet igen i framtiden. Person B har varit nöjd med sin fond och berättar att hon anser att den utvecklats bra. Någon enstaka gång har person B reagerat på att fondens utveckling har gått neråt men hon försöker hålla is i magen och under årens lopp lärt sig att fonden ganska snabbt går tillbaka uppåt igen.

Person B berättar att hon har inlett sitt fondsparande med hjälp av sin rådgivare på banken och hon berättar att hon regelbundet brukar gå till banken. I samband med genomgången av banktjänster brukar de även uppdatera sparande planen.

Person C är till utbildningen merkonom men har arbetat mest inom åldringsvården. Person C har en fondplacering inom en sparlivsförsäkring och hon har börjat spara för att ha en buffert när hon går i pension eftersom den lagstadgade pensionen är knapp. Hon önskar att hon hade börjat spara redan som ung, men eftersom hon som ung inte var intresserad av placeringar och detta aldrig togs upp desto närmare under de gånger hon besökt banken så har hon inte börjat spara förrän på äldre dagar. Hon berättar att hon kommer att gå i pension inom de närmsta fem åren och att hon började spara i sin fond för ungefär 4 år sedan. Således rekommenderade banken henne att välja ett försiktigare alternativ och hon har en fond som placerar med tyngdpunkt på räntemarknaden. Under åren har hon i perioder varit arbetslös och under flera års tid arbetat enbart deltid, vilket innebär att hennes allmänna pension kommer att vara ganska låg. Person C berättar att hon är glad över att hon har ens lite sparkapital under sina dagar som pensionär.

Person C berättar att de rekommenderades en sparlivsförsäkring till henne framom en direkt fond, just för att hennes tanke var att spara inför pensionen och då kan hon senare göra ett avtal så att sparlivsförsäkringen ”betalar ut” en viss summa varje månad till hennes vanliga konto, Hon har varit nöjd med sparlivsförsäkringen och säger att hon förstod att kostnaden är litet högre än om hon hade en direkt fond, men fördelarna är också många.

Person D är en kille som studerar på Handelshögskolan i Åbo, han är 22 år och han har redan som ung varit intresserad av placeringar och förutom fonder har han även aktier. Person D säger att han har ”ärvt sin snålhet” efter sin pappa och får han extra pengar så placerar han alltid största delen. Aktieplaceringar har han haft redan sedan barnsben, så person D anser sig på ett sätt ha vuxit upp med placeringar. Han har lärt sig vikten av sparande redan sedan barnsben. När person D började tjäna egna pengar från sommarjobb så placerade han alltid en del av sommarjobbslönen i fonder eller köpte aktier. Han berättar att han aktivt följer med sina placeringar och har läst på om olika placeringar av eget intresse. Hjälpt med placeringsbeslut får han vid behov av sin pappa. Person D är mycket väl insatt i hur fondplaceringar fungerar och har läst på om fondplaceringens kostnader och avgifter.

Person D berättar att han har direkt fonder som han har valt ut själv med litet hjälp av sin pappa. Hans fonder är aktiefonder eftersom hans spartid är lång och eftersom han anser sig själv vara väldigt riskbenägen. Efter studierna kommer han förmodligen att köpa sin egen bostad och kommer antagligen att vara tvungen att antingen sälja av sina aktier eller lyfta ut en del av sin fondplacering för att få ut den summa som krävs att han får ett lån från banken. Dock är det flera år dit ännu men på frågan om person D har funderat på att "lätta på risken" på sina placeringar svarar han att förmodligen inte kommer att göra det. Han svarar att han har ett flertal placeringar så han lyfter från de placeringar som är mest lämpade att lyfta ifrån när tiden väl är inne. Person D följer med placeringsmarkanden aktivt och läser på om placeringar för att veta mera. Han kallar sig själv kapitalist och har valt att läsa ekonomi på högskolan.

Sammanfattningsvis kan vi på basen av detta fyra intervjuer ganska snabbt dra slutsatsen att anledningen till att man sparar är olika och det finns olika motiv till att man har kommit igång med sparandet. Kort och gott så har var och en ett eget mål, en egen strategi, en egen ekonomi och egna drömmar. Dessutom finns det skillnader i tidsperspektiv, risktolighet samt förväntad avkastning.

Person A är inte speciellt aktiv och brukar inte följa med. Han verkar inte heller speciellt intresserad eller medveten om risken, eftersom varken psykologiska risker eller media-risken verkar beröra honom. Han kunde inte med säkerhet svara på hurudan fond han sparar i och var osäker på fondens tyngdpunkt på ränte- samt aktiemarknaden.

Person B verkar medveten om sin ekonomi och jag får en uppfattning att hon har en ordnad ekonomi på så sätt att hon vet vad hon lägger pengar på. Hon är måttligt intresserad men följer med utvecklingen via sin nätbank och tar vid behov hjälp av sin rådgivare på banken. Person B kom igång med placeringar då hon fick ärva en summa pengar.

Person C har börjat spara för att trygga sin situation under pensionen. Hon ångrar att hon inte redan som ung har börjat spara vilket betonar vikten av att man lär sina barn handskas med pengar och sparande redan när de är små. Kan ens uppväxt påverka hur man hanterar pengar som äldre? Det betonar även hur viktigt det är att bankerna pratar om sparande med alla sina kunder.

Person D kan man säga att han har koll på läget. Han är mycket intresserad av att placera och placeringar kan anses vara en del av hans hobby. Som Person D berättar har han redan som barn fått lära sig att spara och har ärvt sitt intresse av sin pappa.

Vad gäller medveten om risk eller om respondenterna placerar i fonder som matchar deras avkastningsförväntning, tidsperspektiv eller riskbenägenhet är svårt att ta ställning till.

17.2 Vad säger experterna?

Lena Lassas (kapitalförvaltare på Nordea) och Mikaela Asplund (Personlig bankrådgivare på Nordea) hade ganska långt samma synpunkter om fondplaceringar och liknande uppleveler från sina kundmöten.

Mikaela anser att fondplaceringar passar alla och att alla bör ha någon form av sparande som en buffert för oförutsedda händelser i vardagen. Fonder är enkla även om man är nybörjare, eftersom man får riskspridningen på köpet och fondförvaltaren sköter om fondens för kundens del, poängterar hon. Med sin erfarenhet även av företagskunder på Nordea så har Mikaela ett brett synsätt vad gäller såväl privat personers samt företagares ekonomi och poängterar redan i början av vår diskussion viktigheten med pensionsplaceringar eller frivilligt pensions sparande. De flesta har faktiskt ingen aning om hur mycket pension de får ut när tiden väl är inne, men de allra flesta förvånar sig över hur liten den pensionen faktiskt är.

Reservkassa är A och O för överraskande utgifter i livet och Mikaela upplever att de flesta som sparar så sparar för att kunna förverkliga framtida drömmar. Det kan vara bra att ha en morot för sitt sparande, så är det lättare att sätta undan pengar. Det spelar sedan ingen roll om den moroten är drömmen om en bil eller jorden runt resa.

Mikaela säger att man ska spara det man kan, man ska komma ihåg att leva också. ”*Spara det du kan och investera inte pengar du inte skulle kunna vara utan*”. Fonder är ett enkelt alternativt som passar alla, man behöver inte ha något startkapital som man gärna borde ha om man vill börja investera aktier. Under sina år på Nordea så har Mikaela upplevt att de flesta inte följer så aktivt med utvecklingen av sin fond eller sitt sparande men att det

naturligtvis finns undantag. Det är inget man behöver göra heller, men då kan det vara bra att besöka banken för en genomgång om det sker förändringar i ens liv.

Enligt Mikaela så är risktolighet mycket varierande, i regel har yngre kunden inte några fördomar medan äldre människor som har erfarenhet av livet och finanskrisen så kan i de flesta fall vara lite försiktigare. Dock brukar äldre kunder även förstå viktigheten av att vara långsiktig och placerar nog i fonder med högre risk då de öppnar fondsparande för till exempel barnbarnen.

Mikaela berättar att Nordeas hemsida har lättläst information om fonder om den som är intresserad och är man redan kund på Nordea och har nätbankskoder så rekommenderar Mikaela att man ska logga in på Nordeas nya tjänst Investor. Där finns all information man kan önska sig om fonder, aktier och placeringsmarknaden. Är man intresserad av att börja placera så kan det vara bra att följa med vad som händer i världen och läsa till exempel ekonominyheterna. De lönar sig inte att lyssna på kompisarna utan det är bra att skapa sig en egen uppfattning och inte förhastat sig i val av fondplacering. Alla är olika och alla har även olika ekonomi, säger Mikaela. Vill man diskutera närmare är man välkommen in på Nordea så gör vi tillsammans en plan och en riskprofil säger hon.

Utgående från teorin och Mikaelas rekommendationer så kan jag dra slutsatsen att placeringar inte är en dans på rosor men bara man ger det lite tid eller tar hjälp av sin bank så klarar nog var och en av oss att spara i fonder. Såsom Mikaela också säger, så är vi alla olika - så val av fond ska vara ett individuellt beslut eftersom det är så många olika aspekter som bör beaktas. Var och en har olika ekonomisk situation och alla förhåller sig olika till risk.

Lena upplever inte att de finns någon större skillnad i vilken typ av person som sparar i fonder. Hon ser inte att det finns märkbara skillnader i kön, ålder eller utbildning. En aning försiktigare upplever hon dock äldre personer vara och de är i de flesta fall inte så villiga att placera i fonder med högre risk. Då är sparlivsförsäkring ett bra alternativ, förlorar man isen i magen vid nedgång så har man inom sparlivsförsäkringen möjlighet att utan kostnad byta placeringsobjekt eller flytta över sitt kapital till ett konto där de kan ligga vilandes tills faran är över.

Vill man börja spara i fonder så rekommenderar Lena, precis som Mikaela, Nordeas hemsida och Fonder Nytt. Hon säger att hon personligen anser att den är mycket lätt att förstå sig på Fonder Nytt och att det är enkelt att navigera sig på sidan. Fondprospektet är lättläst. Av sina personliga erfarenheter från övriga bankers hemsidor och information om fonder så tycker Lena att Nordeas Fonder Nytt absolut är den lättaste och bästa. I övrigt är det enkelt att i dagens läge att del av all slags information om placeringar på nätet och man bland annat delta i olika investeringsskolor.

Lena upplever att de flesta som kommer till banken litar på banken och ifrågasätter inte bankens rekommendation av fondplaceringar. I korthet nämner Lena att banken har bra verktyg och redskap för att göra upp en plan för sparandet och kunna rekommendera en fond som matchar kundens risktolighet och avkastningsförväntningar. De kunder som har tagit saken i egna händer och som placerar själva i fonder så upplever Lena att vanligtvis inte heller vill ha rådgivning angående placeringar från banken. En del är mera självgående än andra helt enkelt. Delvis kan det bero på eget intresse.

Månadssparande är absolut vanligare framom engångsinvesteringar i fonder. Månadssparandet är också att rekommendera, då är hela tiden närvarande på marknaden påöngter Lena och undviker således att köpa dyrt. För att månadsspara behöver man inte ens ha kapital från början. Personer som är insatta i sina placeringar kan bra göra större engångsinsättningar. Vad gäller månadssparande så upplever Lena också att många pausar sitt sparande till fonden då fonden går litet neråt, även om de vore vettigare att göra tvärtom. Anledningen till att man sparar är olika men Lena rekommenderar att alla bör ha någon form av buffert.

När de kommer till risk så kan Lena uppleva att en del har en litet sned bild av risk vad gäller placeringar. En del kunder kan vara försiktiga och skeptiska till fonder men de har inget problem med att placera i aktier och verkar inte heller bry sig om de facto att de har hela sitt kapital investerar i enbart ett eller ett fåtal aktiebolag. Lena påminner därför om fördelen med fonder; man får riskspridningen på köpet. Fonder är riskfriare än aktier, även om en del personer inte riktigt verkar koppla ihop det.

Har man fonder behöver man inte själv vara aktiv, det är också en stor fördel gentemot aktieplaceringar. De flesta som vänder sig till banken för rådgivning brukar inte heller vara speciellt aktiva och bara en liten bråkdel kommer aktivt in på banken för att uppdatera.

Lena berättar att banken tar kontakt med jämna mellan rum, man behöver inte själ aktivt övervaka sin fondplacering men nu som då eller om de sker förändringar i ens liv så kan de vara bra att uppdatera planen. Speciellt om man vet att man kommer att behöva pengarna de närmsta åren eller om man snart ska gå i pension.

Jag frågade Lena om man bör sträva efter att minimera kostnaderna för sina placeringar eller om kostnad och kvalitet går hand i hand. Lena anser att kostnaden för fonden i de flesta fall är realistisk, fördelarna är många och om fonden är aktivt förvaltd av en fondförvaltare så är kostnaden naturligt lite högre. Vad du än handlar ska du naturligtvis inte köpa grisen i säcken, säger Lena, men oftast brukar ju ett högre pris innebära högre kvalitet. Köper du ett dyrare vin förväntar du dig att smaken är exklusivare, lite samma gäller fondplaceringar – är kostnaden högre så är vanligtvis förvaltningen aktivare.

Förhållandevis samma svar hade Lena och Mikaela på mina frågor om fondplaceringar och hur de upplever att kunder betar sig vad gäller placeringar och sparande.

17.3 Kritisk granskning av resultatet

Validitet inom forskning syftar på överensstämmandet mellan det vi säger att vi ska undersöka och det vi faktiskt undersöker. Kvalitet i forskningssyfte avgörs utöver validitet också på forskningens reliabilitet. Jag anser att teoridelen är mångsidig och ser även en bra mångsidighet bland källorna som har använts för att föra en ordentlig dialog om fondplaceringar. Personligen anser jag att det var ett bra beslut att ta upp aktieplaceringar i vissa delar av teorin eftersom det ger en bra jämförelse och ett perspektiv på fondplaceringar. Vikten av vad som händer på räntemarknaden och värdepappersmarknaden är i fokus oberoende av vilken vi fond vi tar upp.

Intervjuerna lyckades bra även om jag kunde ha tagit med flera respondenter, då hade helheten varit mer intressant. Det kunde ha varit intressant att ha en ett bredare urval av respondenter av olika kön och ålder och respondenter som har olika synsätt på fondplaceringar. Dock är det sistnämnda information som framkommer först under själva intervjun, på förhand är det omöjligt att veta hurdan inställning och hurdant intresse personen har och inte har för fondplaceringar. Jag anser även att jag lyckades hålla mig

objektiv under själva intervjuerna, utan att leda svaren av respondenterna åt något specifikt håll.

För att fördjupa arbetet hade det varit intressant att inkludera intervjuer av placeringsexperter även från andra banker. Det hade även varit intressant att intervjua flera privatpersoner för att få en djupgående förståelse för hur olika man kan förhålla sig till sina placeringar och för att kunna göra jämförelser, eventuellt se mönster eller dra slutsatser. En del av mera intresse och bättre inställning än andra. En del har mera is i magen än andra. Några har helt andra möjligheter än de flesta. Sedan är det skillnad på att vara nybörjare och att ha mera erfarenhet. En bredare kvantitativ undersökning kunde ha varit intressant för att som jämförelse få resultat på riskbenägenhet, placeringsstrategi samt vad man fokuserar på. Å andra sidan så har jag i vissa delar av teorin tagit upp resultat från Finansinspektionens undersökning av fondplaceringar som undersökte just den biten.

18 SAMMANFATTNING

Fondplaceringar eller placeringar överlag är ett ämne som borde beröra de flesta eftersom de flesta av oss är ansvariga över den egna ekonomiska situationen, nu och i framtiden. Jag valde att göra mitt arbete om fondplaceringar dels för att jag själv ville få ut något av mitt arbete som jag själv kan ha nytta av i min arbetsvardag och dels för att jag anser att flera borde spara och placera för att kunna påverka sin egen livssituation. Av den erfarenhet som jag personligen har från mitt arbete på Nordea, så ser jag oroväckande ofta att många inte har särskilt bra koll på sin privatekonomi. Oroväckande många är inte intresserade av att spara och många som sparar klarar inte av att spara långsiktigt utan gör olika anskaffningar hellre än att låta sparkapitalet växa. I många fall har jag även upplevt att finländare har en tendens att ta stora lån och hellre avkorta på sina lån så mycket som möjligt än att amortera litet mindre för att kunna placera en del av sina inkomster. Nybörjare som har tagit beslutet att börja placera i fonder förstår ofta inte i början vikten av att göra upp en strategi och fundera på tidsperspektiv och riskbenägenhet. Man är mest intresserad av den fond som gett mest avkastning. Vad man då inte tänker på är det förgångna inte är en garanti på vad som händer i framtiden och att risk och avkastning går hand i hand. En del kanske har fått nyss om kompisens fond som just nu gett en bra avkastning och då vill man ju ha samma.

Utöver teori valde jag att intervjua både privatpersoner och placeringsexperter inom Nordea för att få ett perspektiv på teorin. Jag valde en kvalitativ forskningsmetod framom en kvantitativ just för att jag ville få ut en mera djupgående diskussion om fondplaceringar med de personer som redan placerar i fonder, framom att ta risken att göra en enkät där merparten av respondenterna eventuellt inte skulle spara i fonder och därmed inte kan svara på vissa av frågorna.

Då jag påbörjade arbetet hade jag inte någon specifik förväntning på slutresultat annat än att jag hoppades att jag själv skulle lära mig något nytt om fondplaceringar eller få mig en tankeställare. Det har varit ett intressant arbete och jag hoppas att läsaren får ett nytt intresse för placeringsmarknaden och sparande i fonder.

KÄLLFÖRTECKNING:

Finlands författningssamling:

Lag om placeringsfonder. Beaktats t.o.m. FörfS 212/2017 (publicerad den 12.4.2017). 29.1.1999/48
Hämtad: 10.12.2016. Tillgänglig: <http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1999/19990048>

Internetkällor:

Aktiekunskap1. *Fonder och förvaltningsavgiften* (u.å), 2016. (Online) <http://aktiekunskap.nu/fonder-och-forvaltningsavgiften/> (Hämtat: 5.10.2016)

Broome Amanda, 2013. *När fondavgiften är extra viktig*. (Online) <http://www.aktiespararna.se/artiklar/Fonder/Nar-fondavgiften-ar-extra-viktig/> (Hämtad: 5.10.2016).

Gyllenram C-G och Ugrin Tony , 2010. *Del 7: Portföljteori ger dig "gratislunch" på marknaden*. (Online) <http://www.aktiespararna.se/lar-dig-mer/Fordjupningar/Investerarskola/Del-7-Portfoljteori-ger-dig-gratislunch-pa-marknaden/> (Hämtat: 8.11.2016).

Rouzbehani Reza, 2006. *Bolagsstorleken viktig* (Online) <http://www.aktiespararna.se/Artikelarkiv/Fonder/2006/november/Bolagsstorleken-viktig-for-fonderna/>
Hämtad: 20.03.2017

Finanssialankeskuiliitto, Sijoitusrahastotutkimus – tutkimusraportti 2015. (Online) <http://www.finanssiala.fi/materiaalit/FK-julkaisu-Sijoitusrahastotutkimus-2015.pdf> Hämtad: 10.11.2016

Finanssivalvonta1. *Placeringsfonder*, (u.å) 2012. (Online) http://www.finanssivalvonta.fi/se/Finanskund/Finansiella_produkter/Investeringsverksamhet/Placeringsfonder/Pages/Default.aspx Hämtat: 05.03.2017

Finanssivalvonta2. *Kostnaderna inverkar på avkastningen*, (u.å) 2012. (Online) http://www.finanssivalvonta.fi/se/Finanskund/Finansiella_produkter/Investeringsverksamhet/Placeringsfonder/Kostnader_och_intakter/Pages/Default.aspx Hämtad 05.03.2017

Fondbolagens förening, *Fondspecial – Fördjupning om fonder från Fondbolagets förening* (Online) <http://www.fondbolagen.se/PageFiles/833/Fondspecial%20Fonder%20och%20risk%20130110.pdf> Hämtat: 20.03.2017

Gabrielsson Ingela, 2015. *Så sparar du i en ny omvärld*. (Online) <http://www.nordea.com/sv/press-och-nyheter/nyheter-och-pressmeddelanden/ingela-gabrielsons-blogg-om-privatekonomi/2015/2015-03-10-sa-sparar-du-i-en-ny-omvarld.html> (hämtat: 12.11.2016)

Lindmark Johan, 2016. *Ny studie visar dold kostnad för fondbyten* (Online) <http://www.morningstar.se/Articles/Analysis.aspx?title=ny-studie-kostnad-fondbyten-europa> Hämtat: 3.3.2017.

Lindmark Johan, 2016. *Så kan du tjäna på avkastningsgapet* (Online) <http://www.morningstar.se/Articles/Chronicle.aspx?title=sa-tjana-avkastningsgapet-4-regler> Hämtat: 3.3.2017

Riksbank1, 2011 *Vad är inflation?* (Online) <http://www.riksbank.se/sv/Penningpolitik/Inflation/Vad-ar-inflation/> Hämtad: 30.11.2016

Morningstar Rating (u.å), 2016 (Online) <http://www.morningstar.se/guide/article?Title=rating> (Hämtat: 1.12.2016).

Nordea1 (u.å). (Online) <http://www.nordea.fi/sv/privatkunder/besparingar/fonder/fonder-nytt.html> (Hämtat: 1.12.2016)

Nordea2 (u.å). (Online) <http://www.nordea.fi/sv/privatkunder/besparingar/fonder/fonder-for-sparare.html> (Hämtat: 8.12.2016)

Nordea3 (u.å). (Online) <http://www.nordea.fi/sv/privatkunder/besparingar/placering/malspar.html#tab=Malspar> (Hämtat: 8.12.2016)

Nordea4 (u.å). (Online) <http://www.nordea.fi/sv/privatkunder/besparingar/placering/nordea-capital.html> (Hämtat: 8.12.2016)

Nordea5 (u.å). (Online) <http://www.nordea.fi/sv/privatkunder/besparingar/placering/sparlivforsakringen-nordea-vision.html> (Hämtat: 8.12.2016)

Nordnet, *Markowitz* (u.å). (Online) <https://www.nordnet.se/mux/web/analys/experterna/expert/kommentar.html?expert=UPPSALUNI&id=5424> Hämtat: 10.12.2016)

OP-fondbolaget, *fondprospekt – allmän del. Fondprospekt, allmändel*, 2015 (Online) <https://www.op.fi/media/liitteet?cid=151604328&srcl=3> (Hämtat: 19.03.2017)

Placeringsfondguiden, (u.å), 2009. (Online) www.porssisaatio.fi (Hämtat 08.11.2016).

Placeringsfondguiden, (u.å), 2016. (Online) www.porssisaatio.fi (Hämtat 03.03.2016).

Placerarens skatteguide (u.å.), 2016. (Online) www.porssisaatio.fi (Hämtat 03.03.2016).

Sveriges Riksbank, *Vad är inflation?* 2011 (Online) <http://www.riksbank.se/sv/Penningpolitik/Inflation/Vad-ar-inflation/>. (Hämtat 30.11.2016)

Rengefors Maria, 2015. “ Att spara eller inte spara – är det verkligen frågan?”. Hämtad: 12.11.2016.
Tillgänglig: <http://www.nordea.com/sv/press-och-nyheter/nyheter-och-pressmeddelanden/Maria-Rengefors/2015/2015-08-13-att-spara-eller-inte-spara-ar-det-verkligen-fragan.html>

Suomen sijoitustutkimus (u.å), 2017 (Online) <http://www.sijoitustutkimus.fi/2017/01/rahastosijoittajilla-hyva-vuosi-2016/> (Hämtat 02.03.2017)

Böcker:

Sjögren Mikko och Hikipää Ilkka, 2014. *Vaurastumisen reseptit - Oma talous Haltuun*. Helsingin seudun kauppakamari

Hultkrantz Johan och Masalin Björn, 2004. *Pengar för livet*. Nemo

Majasalmi Terhi, 2012. *Totuus Taloudestasi*. Talentum Helsinki

Puttonen Vesa och Repo Eijas, 2011. *Miten sijoitan rahastoihin*. WSOY pro Oy, förnyad upplaga

Wilke Björn, 2014. *Aktie- och fondhandboken*. Aktiespararna Kunskap

Figurförteckning:

Figur 1: Inhemskta placeringsfonders fördelning enligt tillgångsslag

Figur 2: Bild från kundbroschyr som förklarar varför det lönar sig att spara regelbundet

Figur 3: Fonder Nytt från Nordeas hemsida

Figur 4: Nordeas riskindikator, Fonder Nytt från Nordeas hemsida

Figur 5: Nordeas erbjuder kombinationsfonder med olika tyngdpunkt på aktie- och räntemarknaden, Nordeas hemsida

Figur 6: Bild som beskriver måttet standardavvikelse

Figur 7: Morning Star rating

Figur 8: Total Morningstar Rating

Tabellförteckning:

Tabell 1: Finansinspektionens undersökning om motivet till att spara i fonder

Tabell 2: Finländska placeringsfonders utveckling av det egna kapitalet

Tabell 3: Var söker man information om fonder, ur Finansinspektionens undersökning

Tabell 4: Finansinspektionens undersökning vilka är de populäraste fonderna i Finland

Tabell 5: Finansinspektionens undersökning om finländarens vanor att placera i fonder

Intervju frågor, privat person som sparar i fonder

Hurdan fond/hurdana fonder placerar du i (direkt fond eller inom någon form av sparlivsförsäkring + vilken typ av fond)?

Hur kommer det sig att du har börjat placera i fonder (rekommendation från banken, fått fondandelar i arv/gåva, av eget intresse etc.)?

Ifall rekommendation från banken – Gjordes det en strategi/plan för ditt sparande?

Gjorde banken en riskprofil utifrån fonden rekommenderades? - Har du uppdaterat planen sedan den gjordes?

Ifall av eget intresse och på eget bevåg – Vad avgjorde att du valde just den fonden? Vad uppmärksammade du i val av fond?

Hur länge har du haft din fond/fonder?

Hur ofta följer du fondens utveckling? - Berätta + Ifall svar ja, är det något speciellt du brukar uppmärksamma. Något speciellt nyckeltal eller någon speciell indikator du brukar titta på?

Hur medveten är du om fondens risk(-er)?

Vad betyder risk för dig?

Är det viktigt att värdesäkra kapitalet?

Har du förväntning på avkastning?

Hur/var söker du information om fonder?

Hur medveten är du om fondens kostnad/-er?

Är beskattning av kapitalinkomst något du har tagit i beaktande?

Har du jämfört kostnaden med andra alternativ/andra fonder?

Om placeringen sjunker i värde – hur reagerar du då?

Hur placeringen ökar i värde – hur reagerar du då?

Upplever du att media påverkar dina ekonomiska beslut?

Ta också reda på: respondentens ålder och huvudsakliga inkomstkälla

Intervju frågor, placeringsexpert på Nordea

Bakgrund:

Dina huvudsakliga arbetsuppgifter just nu?

Hur lång erfarenhet har du av placeringar, vad har du gjort tidigare?

Varför ska man som privat person spara? När? Hur länge?

Hur mycket ska man spara? Hur mycket startkapital bör man ha om man vill spara i fonder?

Engångs investera eller spara regelbundet, vad är bättre?

Vad är det allra viktigaste man ska tänka på när man vill börja investera i fonder?

Hur ska man gå tillväga?

Intresse för fonder och placeringsmarknaden – var ska man börja?

Var rekommenderar du att man söker information?

Hur viktigt är det att ta fasta på fondens kostnad?

Hur viktigt är det att uppmärksamma beskattningen? Är det något du upplever att personer som har fondplaceringar gör?

Upplever du att det är någon viss typ av person som investerar i fonder (ålder, kön, utbildning, personlighet)?

Passar fondplaceringar alla?

Upplever du att personer vanligtvis är medvetna om risk/-er?

Hur ska man veta hur riskbenägen man är?

Följer dina kunder med sina fonders utveckling?

Upplever du att psykologin eller media har ett finger med i beslutet av placeringar (rädsla, rykten, låter någon annan ta beslut, gruppsytryck, media)?

Upplever du att personer följer med placeringsmarknaden?

Tar man hjälp av banken eller fattar man beslut själv, vad är vanligare?

Kollar man upp sina placeringar? Hur ofta? Hur ofta borde man följa upp sin fonds utveckling?

Ge 5 tips till de personer som vill börja spara i fonder

Berätta, varför ska man INTE spara i fonder, finns det någon anledning att låta bli?

När ska man INTE spara i fonder?

Kan man dra nytta av kursnedgångar?

Upplever du att personer gör eller inte gör det (köper och säljer vid feltidpunkt?).

Behöver man ha tid och intresse för att placera i fonder eller går det ändå?

Bör man sträva efter att minimera kostnaderna för sina placeringar eller går kostnader och kvalitet hand i hand?